

NOVI

ODMEV

ŠTEVILKA 27
NOVEMBER 2005

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM

NOVI ŠTEVILKI NA POT

Se spomnite uvodnika iz prejšnje številke Novega odmeva? Tedaj smo vas k prebiranju povabili z besedami, da je naše glasilo nekaj prav posebnega, saj je v njem dobrih novic v izobilju.

Tokrat je nekoliko drugače. Veselih tonov je malo manj. Morda je k razliki prispevalo to, da je 26. številka Novega odmeva nastajala v sončnih pozno-spomladanskih dneh, medtem ko smo 27. številko Novega odmeva pripravljali v turobnih in že nekoliko hladnih jesenskih dneh. Jeseni se narava pač pripravlja k počitku in tudi s človekom ni nič drugače. Sonca je vse manj, dnevi so krajši in čas se neusmiljeno vrti h koncu leta, ko bo zopet nastopil trenutek za obračun minulih mesecev in dni in še eno slovo od še enega leta. Tik, tak... je v svoji pesmi, ki jo objavljamo v Ustvarjalnici, zapisala Klara Žel. Človek se poslavlja od trenutkov, dejanj, soljudi. V teh dneh smo se morali posloviti tudi od posameznikov, ki so plemenitili in bogatili naša življenja, naše slovenstvo, naš Slovenski dom. Spoznanje je tem bolj jasno zdaj, ko jih ni več med nami.

A spomini živijo, življenje gre naprej, pred nami so novi začetki!

Slovenska društva na Hrvaškem so po počitnicah (ki pa niso bile povsod le čas počitka!) že pognala nove programe in se podala novim ciljem naproti. Z oživljeno zavestjo, da smo skupaj močnejši! K tej zavesti je močno prispevalo že drugo vseslovensko srečanje, ki se ga je septembra v Trogiru udeležilo prek 300 Slovencev.

Ponosni smo, ker smo Slovenci! Ponosni smo tudi, ker živimo na Hrvaškem! A resnici na ljubo, nam je včasih pri srcu tudi tesno. Prav nič ni prijetno, ko iz dneva v dan poslušamo ostre besede, ki si jih izmenjujejo voditelji naših dveh domovin. Seveda razumemo, da morata Slovenija in Hrvaška rešiti nekatere težave, ki so nastale po razpadu nekdanje skupne države. Težko pa sprejemamo, da se reševanje teh težav pogosto s političnega parketa grobo preseli v javnost, kjer si nekateri posamezniki drznejo izreči celo žaljivke in grožnje na račun drugega naroda. In ti nepremišljeni izpadi strupijo ozračje, nas strašijo in žalostijo.

Veseli smo, ker so se voditelji Evropske unije po dolgem omahovanju vendarle odločili, da k pogajanjem o članstvu povabijo tudi Hrvaško. Veseli smo tudi, ker so uradni predstavniki Slovenije to potezo vseskozi iskreno in odločno podpirali. Upamo, da se bo razmeroma kmalu uresničilo to, kar pogosto slišimo, in sicer, da bosta državi vse težave veliko lažje rešili potem, ko bo tudi Hrvaška polnopravna članica evropske družine narodov.

Naslovnica: Franc Jelovšek, Samobor, Cerkev Marijina vnebohoda

50. SEJA UPRAVNEGA ODBORA

Sproslavo dneva državnosti Republike Slovenije in Republike Hrvaške se je končala programska dejavnost Slovenskega doma za prvo polletje. Upravni odbor je 30. junija ocenil, da je bila programska izvedba kakovostna, raznolika in je prispevala k ohranjanju slovenske kulturne dediščine in krepitvi slovenske identitete. Člani upravnega odbora so razpravljali tudi o delu Kluba mladih Slovenskega doma, ki je izpeljal zanimiv program, predvsem glasbeni in gledališki. V celoti so podprli načrtovan projekt festivala slovenskega filma, ki naj bi bil uresničen do konca leta; da bi projekt Kluba mladih Slovenskega doma uspel, se ga je treba lotiti čim prej, za začetek bi bilo treba ustanoviti organizacijski odbor in si razdeliti naloge.

Franc Strašek

SLOVESNO OB DNEVU DRŽAVNOSTI SLOVENIJE IN HRVAŠKE

V Slovenskem domu smo 23. junija proslavili dan državnosti Republike Slovenije in dan državnosti Republike Hrvaške. Tudi letos smo pripravili slovesen program. Pevski zbor je pod taktirko prof. Vinka Glasnoviča najprej zapel slovensko in hrvaško himno. Sledil je slavnostni govor slovenskega veleposlanika Petra Andreja Bekeša, v katerem je spomnil na zgodovinsko pot osamosvojitve obeh držav. Spomnil je, da sta bili obe državi hkrati mednarodno priznani in sprejeti v Združene narode, nato pa sta si skozi obdobje štirinajstih let samostojno utirali vsaka svojo pot. Slovenija je že eno leto polnopravna članica Evropske unije. Veleposlanik je izrazil prepričanje, da bo tudi Hrvaška kmalu premagala težave, ki ovirajo začetek pogajanj in poudaril, da Slovenija podpira prizadevanja Hrvaške, da postane članica Evropske unije.

V kulturnem programu je pevski zbor Slovenskega doma zapel tri pesmi: Vsi so prihajali, Rož, Podjuna, Zila in Kolo. Študentje s katedre za slovenski jezik Filozofske fakultete v Zagrebu in člani kluba mladih Slovenskega doma so izvedli prvi del recitala o domovinah. Sledil je nastop Damjana Bučiča na kitari in Marina Golja na vibrafonu, ki sta zaigrala Toccata in Divertimento. Na oder so se vrnili študenti in člani kluba mladih ter najprej izvedli drugi del recitala o domovina, nato pa še enodejanko Moj najboljši sosed ali ljubezen vse premaga (mentorica prof. Mateja Tirgušek). Na koncu smo prisluhnili Goranu Goršetu, ki je na marimbi mojstersko zaigral Restless.

V slovesnem ozračju smo nazdravili s kozarcem slovenskega vina in zopet se je razlegala slovenska pesem.

Franc Strašek

TABOR SLOVENSKIH PEVSKIH ZBOROV

Tudi letos smo se udeležili Tabora slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični. V soboto 18. junija je v dvorani Osnovne šole Ferda Vesela potekal koncert zamejskih zborov. Nastopilo je devet zborov. Iz Hrvaške smo se predstavili trije mešani pevski zbori, in sicer iz Slovenskega doma Zagreb, Triglava iz Splita in Bazo-

vice z Reke. Naš zbor je predstavila naša pevka **Irena Hribar-Buzdovačič**. Najprej je navedla podatke o nastanku, razvoju in nastopih, zbora nato pa je prebrala duhovit tekst o pevkah in pevcih.

Po koncertu smo se preselili v gimnastično dvorano, kjer so nas kot ponavadi pogostili. Peli smo in plesali, vendar ne predolgo, saj nas je naslednji dan čakal še en

nastop in generalna vaja je bila napovedana že za zgodnje ure.

Tudi tokrat smo na prizorišče Tabora slovenskih pevskih zborov odšli v povorke. Nastopajoče in goste je pozdravil dr. **Vasko Simoniti**, minister za kulturo, ki je poudaril, da se zaradi zavzetosti in množičnosti pevcev upravičeno ponašamo z laskavim nazivom najbolj pevske dežele sveta. Navzoče so pozdravila tudi **Jernej Lampret**, predsednik upravnega odbora in **Stane Peček**, urednik programske knjižice.

37. Tabor slovenskih pevskih zborov si bomo zapomnili tudi po odličnem nastopu folklorne skupine Vidovo iz Šentvida pri Stični.

Ko smo odpeli ves program, v katerem smo se izmenjavali ženski, moški in mešani pevski zbori, smo udeleženci iskali svoje avtobuse, kar ni bilo enostavno, saj jih je bilo nešteto. Nato smo odšli vsak na svojo stran. Mi smo se ustavili v gostilni na kosilu in osvežitvi. Nekateri so tudi zaplesali in zapeli. Na koncu smo se okrepčali s kavico, se poslovili od starih in novih prijateljev in se odpravili domov.

Miroslava-Maria Bahun

O DVEH NASTOPIH MEŠANEGA PEVSKEGA ZBORA SLOVENSKI DOM

Mešani pevski zbor Slovenski dom je pred poletjem gostoval v Sevnici in Volčjem Potoku. 6. maja smo nastopili v dvorani Alberta Felicijana sevnškega gradu. Na koncertu smo nastopili skupaj z mešanim pevskim zborom Lisca Sevnica, ki je pod vodstvom zborovodje **Jožeta Pfeiferja** lepo zapel Ave Mario, V snegu, Je pa davi slanica pala, Moj vrtnar, Dečva poglej me prav, Triglav-ska Marija, Ave, Drumlca je zvomlana in O Podjuna. Dvorana je bila polna in publika je s ploskanjem pospremila vsako pesem, tako v izvedbi našega kot njihovega pevsekga zbora.

Po koncertu so nas povabili na druženje. Po pojedini smo zapeli, zaplesali in poslušali harmonikarja. Poslavljali smo se kar nekaj časa, še pred avtobusom, nekaterim je bilo kar žal, ker smo morali iti, ostali bi še.

Mesec dni pozneje smo na povabilo Kulturno-humanitarnega društva Alvarador Cerčno odšli v Arboretum Volčji potok, kjer smo sodelovali na 9. srečanju pevskih zborov od Čedadada do Monoštra. Koncert z naslovom Ko pesem srca vname je bil v soboto, 11. junija 2005 od 15. uri. Te prireditve smo se udeležili že večkrat. Tokrat je sodelovalo osemnajst zborov iz Slovenije ter po en zbor iz Hrvaške, Italije in Madžarske.

Uvodoma so nastopili otroški pevski zbor Vrabčki DKD Solidarnost Kamnik z zborovodkinjo **Marino Aparnik**, otroški pevski zbor Cicibančki istega društva ter harmonikarski duo Treven. Slavnostni govornik je bil evropski poslanec **Lojze Peterle**, ki je na pobudo povezovalca programa **Toneta Ftičarja** tudi zaigral na ustno harmoniko. Nato je z nastopom navdušila dramska igralka in pevka **Jerca Mrzel**, po pozdravnem nagovoru predstavnika občine Kamnik **Dobrana Juričana** pa je stekel koncertni program.

Kot zanj je nastopil naš pevski zbor; zapeli smo Moja mati čuha kafe (Aldo Kumar) in Nikdar ne bom pozabil (Tomaž Haberele).

Na koncu smo vsi zbori zapeli tri pesmi: Pojdem na ravno polje, Oj Triglav, moj dom, Ko Bog je Slovenca ustvaril.

Po prireditvi je bila pogostitev in družabno srečanje. Družili smo se ob zvokih ljudskih pevcev in godcev Porini pa počini iz Miklavža pri Ormožu ter nastopu zbiralca ljudskih instrumentov, lajnarja in harmonikarja **Zdravka Debeljaka** iz Železnikov, ki smo ga že slišali tudi v Slovenskem domu, na prireditvi Dražgoški kruhki.

Potem ko smo si napolnili želodčke, smo uživajoč v pogledu na cvetje Arboretuma, počasi odšli proti avtobusu in proti svojemu domu.

Miroslava-Maria Bahun

DELO DUHOVNE SEKCIJE A.M.SLOMŠEK

Zalostna novica za duhovno sekcijo A. M. Slomšek je, da je zaradi bolezni naš pevski zbor zapustilo kar pet članov, in sicer **Brankica Ivanković, Viktorija Shröder, Marta Rubetič, Miliyoj Kruc** in **Dragica Rubčić**. Želimo jim boljše zdravje. Življenje pač gre naprej - pevske vaje, maše, srečanja, romanja...vse te dejavnosti se nadaljujejo. Romali smo v Solčavo in Krško.

Po poletnem premoru nam je 11. septembra prvo jesensko mašo podaril duhovnik **Mitja Markovič** iz V. Krškega - prvič je bil z nami. Prav tako je bil prvič v Zagrebu novomašnik iz Leskovca **Jože Kohak**. **Martina Koman** iz Ljubljane, pridna kot vedno, nam je prinesla katoliški tednik Družina in duhovne pisane besede Našo luč. 23.oktobra je po dolgem času maševal dekan Leskovške dekanije **Anton Trpin**.

Konec poletja smo s slovesnim petjem in molitvijo praznovali katoliška praznika Marijino vnebovzetje (15. avgusta - Vela Gospa) in Marijino rojstvo (8. septembra - Mala Gospa), zaznamovali pa smo tudi 24. september, praznik blaženega A. M. Slomšek.

Kulturno društvo Zvezda iz Dobove nas je povabilo na 21. tradicionalno srečanje in revijo odraslih cerkvenih pevskih zborov, ki bo 4. decembra na farni cerkvi Imena Marijinega v Dobovi.

Spored maš v slovenskem jeziku je oznanjen pred vhodom v kapelico Ranjenega Jezusa v Ilici 1. Pridružite se nam.

Olga Tkalčec

POTOPISNO PREDAVANJE O KUBI

20. julija ob 19. uri, ko so Kubanci na drugi strani oceana mogoče še sladko spali, nas je v prostorih Slovenskega doma v Zagrebu **Tanja Bukovec** popeljala na domišljjsko potovanje po Kubi (sicer brez soopustolovke **Jasne Murko**, ki je bila zaradi študijskih obveznosti odsotna). Kuba je največji karibski otok, primeren za kraljevski oddih ali

pa potovanje, ki kaj kmalu postane nepozabna pustolovščina. Za naši mladi članici je bil obisk Kube nedvomno izjemno doživetje.

Socialistična republika, kjer je po revoluciji leta 1959 oblast prevzel **Fidel Castro**, slovi po barviti kulturni sceni in naravnih lepotah. Na rodovitnih ravninah pridelujejo sladkorni trs in tobak, iz katerega izdelujejo priznane "kubanke". Četrtnina enajstmilijonskega prebivalstva živi v glavnem mestu Havana ali La Habana (Kubanci bi izgovorili nekaj vmes med v in b). Staro mestno jedro je bogato s palačami, skrivnostnimi ulicami, iz katerih zvenijo kubanski ritmi, ki te zlahka omamijo. Kubanci so

multietnični narod, neobremenjeni in sproščeni, njihova največja ljubezen je glasba. Brez mambe, sambe, čačaca in salse Kubanci seveda ne bi bili takšni, kakršni so, vedno nasmejani in veseli. Vse to je Kuba: Trinidad, mesto ročnih obrti, Santa Clara, znana predvsem po revolucionarju **Che Guevari**, Varadero, množično turistično središče z neskončnimi peščenimi plažami, ki so kontrast turkizno modremu morju.

Za dobro uro smo si pričarali deželo toplih prijaznih ljudi, večnega sonca in ...din-don se je zaslislalo iz katedrale, smo že nazaj v Zagrebu!

Miroslava-Maria Bahun

DVAKRAT SMO ROMALI V SLOVENIJO

Letos smo na vsakoletnem romanju obiskali Solčavo, ki leži na začetku Logarske doline. Solčavski župnik g. **Silvester Molan** je doma iz okolice Krškega. Slovensko mašo v Zagrebu je daroval lani oktobra. Takrat nas je prijazno povabil v Solčavo. Tako smo v nedeljo 5. junija poromali tja.

Solčava leži ob zgornjem toku Savinje. Tu se začena slikovita Logarska dolina. Kljub odmaknjenosti je bila Solčava naseljena že l.1000. Gotska cerkev Marije Snežne je bila zgrajena l.1485. Kip solčavske Marije je eden najstarejših Marijinih upodobitev pri nas. Ob 10. uri smo se pri sv. maši pridružili domačim vernikom. Pevski zbor duhovne sekcije Anton Martin Slomšek je pod vodstvom prof. **Vinka Glasnovića** prispeval k svečanemu vzdušju. Župnik Molan nam je po sv. maši postregel z domačim vinom in jagodami.

Deževno vreme nam je preprečilo, da bi lahko občudovali prelepo okolico. Po dobrem kosilu pri Vršnikovih smo odšli domov z željo, da bi se še kdaj vrnili.

Že tradicionalno pa je romanje v Krško na praznik Marije Kraljice angelov 2.avgusta, ki ga bolj poznamo pod imenom Porcijunkula. Na ta dan ljudje radi romajo v Marijine cerkve, ki jih vodijo frančiškani. Že od l.1997 pevski zbor A. M. Slomšek prihaja v Krško in poje pri dveh mašah. Prva maša je za vernike leskovške dekanije, druga pa za dekanijo Videm Krško. Tako je bilo tudi letos. Pri prvi maši je pevski zbor izvajal latinsko mašo, pri drugi pa slovensko. Obe je uglasbil prof. **Vinko Glasnović**. Tudi izbor pesmi je bil različen pri obeh mašah. Za pevski zbor je to zahtevna naloga, saj med mašama ni premora. Prav petje prispeva k slovesnemu bogoslužju in to nalogo je tudi letos pevski zbor izvrstno opravil. Ljudje so odhajali iz cerkve bogati duhovnih doživetij.

Zato se Slovenci iz Zagreba veselimo vsakega romanja v Slovenijo.

Martina Koman

RAZSTAVA CELJSKIH UMETNIKOV

25. maja so v Slovenskem domu gostovali člani Lyons cluba Mozaik iz Celja in člani kluba Grič iz Zagre-

Leta 1994 je začela samostojno pot: prvih pet let je izvajala likovne delavnice v Šentjurju in Celju. Od leta 1996 ima svoj prostor v Celju, kjer vodi otroško likovno delavnico in delavnice oblikovanja gline. Organizira tečaje risanja, slikanja, lončarjenja, kleklanja in slikanja na svilo. Od leta 1997 se intenzivno ukvarja s keramiko. Leta 2002 je dobila status samostojnega kulturnega delavca in dela kot unikatna oblikovalka keramike. Razstavlja samostojno in skupinsko.

ba. Predstavila sta se slikar **Arpad Šalomon** in keramičarka **Mihaela Jezernik**. Za glasbeni intermezzo je poskrbel nadarjen pianist **Petar Klasan** iz Novske, star 12 let, učenec 5. razreda glasbene šole. Za nastop je izbral Schumannovo sonato, s katero je navdušil! Po pozdravnih govorih se je najprej predstavila keramičarka **Mihaela Jezernik**, ki je povedala nekaj o sebi in umetnosti, s katero se ukvarja, ter se zahvalila članicam kluba iz Celja za povabilo na razstavo v Slovenskem domu. Zahvalil se je tudi slikar Arpad Šalomon in nas spomnil, da so njegove slike že bile razstavljene v Slovenskem domu, vendar takrat žal ni bil prisoten. Predstavljal ga je njegova žena, tudi slikarka. Omenil je, da so njegove slike nastale na kolonijah.

Mihaela Jezernik se je rodila leta 1954 v Mariboru, kjer se je tudi šolala. Diplomirala je na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju. Sedamnajst let je delala kot vzgojiteljica v vrtcih.

Arpad Šalomon se je rodil leta 1930 v Subotici. Z Velenjem je povezan že od šestdesetih let, ko je svojo poklicno pot začel na osnovni šoli Miha Pintar Tolledo, kot učitelj tehnične in likovne vzgoje. Njegova ustvarjalna nagnjenja so se začela že veliko prej. Na učiteljski v Subotici so že nastala dela, ki so kazala na zelo talentiranega risarja. Ilustriral je šolske učbenike, leta 1952 je začel ustvarjati ekslibrise. Leta 1954 je končal Pedagoško akademijo. V oljni tehniki se je izpopolnjeval pri **Gojmiru Antonu Kosu**, v grafiki pa pri **Božidarju Jakcu**. Skozi desetletja je predvsem grafiko in akvarel razvil do visoke osebne izraznosti in prepoznavnosti. Od upokojitve živi v Slovenskih Konjicah. Vodi grafično delavnico DŠLU. Imel je 104 samostojne razstave, predstavil se je na 300 skupinskih, med njimi 79-krat v tujini. Prejel je 38 priznanj in nagrad.

Polona Jurinić

KONCERT MAISTER TRIA IZ SLOVENIJE

Nasmehnila se nam je sreča, ko smo 14. junija v Slovenskem domu lahko prisluhnili koncertu Maister tria iz Slovenije. To je verjetno edina takšna komorna skupina v Sloveniji. Celo na svetu so redke. Sestavljajo jo trije mladi profesorji klarineta na celjski glasbeni šoli: vodja glasbene skupine **Slavko Kovačič**, B in E klarinet, **Jurij Hladnik**, B in alt klarinet in **Bojan Logar**, B in bas klarinet. Združila sta jih je skupna želja po muziciranju in pa dejstvo, da je za tovrstno glasbo kar nekaj literature. V njihovem bogatem repertoarju je precej baročnih, klasičnih in romantičnih del skladateljev iz 20. in 21. stoletja in tudi iz klezmer glasbe (judovska plesna glasba). V prvem delu koncerta so zaigrali skladbe za dva klarineta in bas klarinet: Sonata a trois C. Avisona, Divertimento "Die zauberfloete" W. A. Mozarta in Maj 33

R. Kamplata. V drugem delu so izvajali skladbe 20. stoletja: J. Semler-Collery: Terzetto za 3 klarinete, L. Salzedo: Divertimento Concetante op. 46 za 2 Bb klarineta, bas klarinet in klavir - na klavirju jih je temperamentno spremljala **Mateja Urbanč** (tudi profesorica na celjski glasbeni šoli), potem brazilski ples Araujo: Um Corinho em Aldeia za 2 klarineta in bas klarinet in na koncu dve judovski skladbi M. Curtisa: Bulgar in Freylach. Pestrost zvoka treh enakih oziroma sorodnih instrumentov v virtuozni interpretaciji umetnikov je poslušalce navdušila.

Upamo, da jih bomo v Zagrebu še slišali, morda v večji koncertni dvorani, da jih spozna širša zagrebška glasbena publika, željna resničnih glasbenih užitek. Morda pa bomo kdaj lahko prisluhnili tudi orkestru klarinetistov, saj jih je v celjski glasbeni šoli veliko. V klepetu po koncertu so nam gostje iz Celja priznali, da se že ukvarjajo s to zamisljivo. Želimo jim, da bi se dose-danjim uspehom pridružili še novi in novi.

Silvin Jerman

Maister trio nastopa doma in v tujini. Sodeloval je na Salonu mariborskih umetnikov leta 2000, zadnja tri leta je koncertiral na mednarodnem festivalu Lent, nastopil je tudi na 16. mednarodnem poletnem taboru v okviru Jeunesses Musicales, mednarodnem festivalu Glasbeni september 2004, evropskem srečanju ansamblov Klarinetovanje 2004, Rogaškem glasbenem poletju, prireditvi Maribor - Alpsko mesto, Šentjurskem poletju 2003 pod Ipavčevo lipo, festivalu Spectrum na gradu Gewerkenegg... Člani ansambla nastopajo tudi samostojno, denimo na Dubrovniških poletnih igrah, Evropskem mesecu kulture, Slovenskih glasbenih dnevih, Kogojevih dnevih, Noči slovenskih skladateljev, Mednarodnem poletnem festival mladih Postojna ...Sodelovali so tudi z drugimi priznanimi domačimi in tujimi umetniki, kot so **Irena Graufenuer**, **Mate Bekavac**, **Jasminka Stančul**, **Stanko Arnold**, **Clare Dent**, **Gustavo Nunez**, **Dag Jensen**, **Arvid Engegard**, **Jože Kotar**, **Radovan Vlatković**, **Petra Arlati-Kovačič**, **Oto Kožuh** ...

Veliko pozornost posvečajo novim skladbam, tako so krtsno izvedli nekaj skladb, napisanih prav za njihovo skupino (Z. Ballat, I. Kopecky, B. Zupančič, R. Kamplet). Snemajo za Radio Maribor in Radio Berlin - Brandenburg. V kratkem bodo izdali svojo prvo zgoščenko.

KRAS IN ŠKOCJANSKE JAME

Izredno predavanje z diapozitivi o Krasu in Škocjanskih jamah nam je pripravil direktor **Albin Debevec** s sodelavci - gospodom Pečarjem, ki se ukvarja z urbanističnimi projekti, Katjo, ki je zadolžena za projekte med Slovenijo in Hrvaško, in **Tomazem Šegino**, zadolženim za dva muzeja in učno pot z vodnikom. Po predavanju nas je Mesno-predelovalna industrija iz Šepulj-Sežana pogostila s kraškim pršutom.

Dediči pršutarstvih skrivnosti so poskrbeli, da se je tradicija pršutarstva na Krasu ohranila. Rezultat pa je svetovno znan vrhunski izdelek Kraški pršut.

Ob prekrasnih diapozitivih smo se podali v čarobni svet podzemlja, kjer priroda ustvarja večne spomenike. Začnemo verovati v pravljice, ki se rojevajo v neokrnjeni naravi. Škocjanske jame so edinstven naravni pojav, delo reke Reke, ki izvira v vznožju Snežnika in teče 55 km daleč, potem pa izgine v kraško podzemlje.

V podzemlju je splet enajstih jam, udornic, ponorov, naravnih mostov. Nad jamami in stenami Male doline čepi vasica Škocjan. Tik poleg hiš je vhod v podzemlje in 90 m globoko brezno. Del Škocjanskih jam je 3,5 km dolga, 10-60 m široka in 100 m visoka podzemna soteska. Jamski rovi so dolgi 6 km, na nekaj mestih se soteska razširi v podzemeljske dvorane. Največja je Martelova dvorana, ki sodi tudi med največje na svetu z najvišjo točko stropa 146 m. Vhodni bogato zasigan rov se imenuje Paradiž, v njem so najlepše kapniške tvorbe v Škocjanskih jamah. Iz dna se pnejo do 15 m visoki stalagmit-orjaki. Bele sige so sveže, pozneje pa dobijo patino. V dvorani orgel se sliši bučanje podzemnega toka. Most preči sotesko 45 m nad Reko. Pri izhodu iz jame pa nas očara pogled na slap in jezero v Veliki dolini. Raziskave Škocjanskih jam potekajo že več kot 150 let.

Valvazorjeva risba iz leta 1689 je prvi slikovni prikaz pornega dela Škocjanskih jam. Škocjanske jame so edini spomenik v Sloveniji, ki je od leta 1986 vpisan na Unescov seznam svetovne dediščine. Uvršča se na posebno mesto med naravnimi spomeniki sveta, kar je vrednota, ki jo priznava ves svet. Država se je obvezala storiti vse, da to naravno znamenitost ohrani in zaščiti.

Albin Debevec je zapisal: "Narava je kot največji arhitekt sveta na koščku Slovenije, imenovanem Kras, pustila enkratne čudovite vzorce površinskega in podzemnega sveta, ki so bili zaradi svoje izjemne lepote, velikosti in raznolikosti vpisani v seznam svetovne dediščine." *Cvetka Matko*

ZAPUSTIL NAS JE DRAGO RENAR (1949-2005)

Dragemu prijatelju Dragu! Teško mi je pisati in misliti o tebi v preteklem času, dragi prijatelj Drago, ker še ne morem dojeti, da te ni več in da bo tvoj stol v pevskem zboru ostal prazen. Sok, groza, bes in žalost, žalost in žalost so besede, ki bi lahko opisale čustva tvojih prijateljev in sopevcev. Tako prijaznega, ljubeznivega, sočustvujočega in nezahtevnega prijatelja, kot si bil ti, dragi Drago, je v življenju težko srečati. Tak si bil ti, pa vendar ne siv in dolgočasen. Vedno nasmejan, pripravljen na pesem, ples in dobre šale. Zločinec, ki ti je vzel življenje, ni ubil samo tebe. V vsakem izmed nas je uničil košček srca, ki smo ga delili s teboj. Košček srca, ki pripada tistemu delu življenja, ki je nad vsakdanjimi trivialnostmi, nad hitenjem in zaslužkarstvom, ki je povezan z lepoto življenja. In te nam ne more vzeti nihče. In tudi spomina nate nam ne more vzeti nihče.

Irena Hribar-Buzdovačič

V SPOMIN MARIJANU HORNU

Marijan Horn, naš prijatelj in vzoren član Slovenskega doma, nas je po težki bolezni zapustil 20. junija. Od njega smo se poslovili na zagrebškem krematoriju 24. junija, 28. junija pa je bila njegova žara položena v hrvaško zemljo, zemljo njegove druge domovine.

Njegova prva domovina je bila Slovenija. Rodil se je 2. oktobra leta 1922 v Litiji. Osnovno šolo je končal v Kamniku, gimnazijo je obiskoval v Ljubljani. Vihar druge svetovne vojne je prekinil njegovo šolanje, ker so ga leta 1942 aretirali Italijani. Zapor, internacija v italijanskih taboriščih, po kapitulaciji Italije pa odhod k slovenskim partizanom, s katerimi se je boril na Krasu in Vipavski dolini. Njegovo trnovo pot je prekinil srečen trenutek, ko je spoznal Paulo, ki je bila njegova zakonska družica kar 59 let in mu je podarila sina in hčer. Imel je dve vnukinji in enega vnuka, zadnji dve leti ga je posebej razveseljeval pravnuk.

Od gimnazijskih dni se je zanimal za radiotehniko in je kot radioamater deloval že v partizanskih radiodelavnicah. Po koncu vojne je kot častnik za zveze ostal v JLA. Leta 1951 je bil premeščen v Zagreb, kjer je pozneje končal srednjo tehnično šolo in opravil izpit za visoko kvalifikacijo. Še naprej se je ukvarjal z radioamaterstvom; organiziral je tečaje, leta 1977 je v Zagrebu izdal Priročnik za radioamaterje konstruktorje, leta 1999 pa s profesorjem dr. **Božom Metzgerjem** knjigo Sprejemanje amaterskih kratkih valov. Z radioamaterji z vsega sveta je bil povezan s svojo radiopostajo.

Poseben čut je imel za poezijo in glasbo - najbolj za narodnozabavno. Slovenski dom mu je izdal zbirko pesmi Pojdi z mano, njegovo liriko smo prebirali v našem glasilu, skoraj ni bilo prireditve, na kateri ne bi prisluhnili njegovim verzom. Melodioznost njegovih pesniških besedil je spodbudila skladatelje, da so jih uglašili - v Sloveniji narodnozabavni ansambli **Toneta Žagarja**, **Franca Zerdoveja**, **Ivica Kalčiča**, **Oktavija Brajka** in Narodni čuki. V Zagrebu je njegova besedila uglašil Pero Kutnjak, prepeval pa tudi naš pevski zbor.

Od leta 1994 je v Slovenskem domu organiziral priljubljena članska društva Prvi petek ali V petek se dobimo. Srečanja so imela vselej programe in zmeraj je bilo veselo s petjem in plesom. Bil je član uredništva Novega odmeva. Nekaj časa je pel v pevskem zboru in bil član društvenih teles.

Njegov zadnji nastop je bil na prireditvi zagrebškega Društva slovenskih izgnancev iz 2. svetovne vojne. Takrat je prebral tudi svojo zadnje napisano pesem.

Za vse, kar je delal in naredil, smo mu hvaležni. Zelo, zelo ga bomo pogrešali.

Silvoin Jerman

SILVIN JERMAN - LEGENDA IN VESELA SEDANJOST

Kako pisati o živi zgodovini? O osebnosti, ki tenkočutno spremlja in ustvarja dogajanje okoli sebe. O osebnosti, ki ni le oče dveh hčera, ampak tudi oče Novega odmeva Slovenskega doma. Pisati o živi zgodovini je tako, kot če bi morala iz telefonskega imenika izpisati glavne osebe. Kajti v imeniku smo vsi glavne osebe. In prav tako je **Silvin Jerman** vsestranska glavna oseba v Slovenskem domu. Koliko Novih odmevov je uredil? Koliko prvih petkov je pripravil? Kolikim je naredil veselje ob rojstnem dnevu? Kolikokrat smo pustovali z njim, z mojstrom za hece in zabavo...

Na srečanju, ki ga je poimenoval "Večer s **Silvinom Jermanom**", je spregovoril o svojem življenju in o dogodkih v Slovenskem domu. Pripovedoval je tako živo, kot bi spremljali zanimiv film.

Ze njegovo rojstvo je zanimivo. Ali je rojen na silvestrovo leta 1923 ali na novo leto 1924? Tega se, kot pravi, ne spominja. Slovenci pravimo, da govorimo materni jezik. Toda njegova slovenščina je očetov jezik. Mama je bila namreč Hrvatica, oče pa Slovenec. Oče je bil desetletja podpredsednik Slovenskega doma. Tako je Silvin že leta 1943 igral Miklavža za slovenske otroke. A to je bil še začetek, kajti pozneje je bil še nšestetokrat ne le dedek Mraz, ampak tudi

Miklavž, Parkl, čarovnica in celo Janica Kostelić....

Silvin je bil tudi športnik. Igral je namizni tenis in atletiko. Njegov zadnji športni nastop smo spremljali v Slovenskem domu, ko se je v namiznem tenisu pomeril s svetovnim prvakom **Žarkom Dolinarjem**.

Bil je profesor na ekonomski in gozdarski šoli v Karlovcu, kjer je bil tudi podpredsednik obnovljenega Slovenskega doma Triglav. Njegov učenec je bil **Stojan Jovanovski**, nekoč član plesnega orkestra karlovskega Slovenskega doma, ki nam je na večeru s Silvinom zaigral na klarinet in saksofon. Na električne orgle je zaigral **Zoran Šonc**. Prisluhnilo smo odlomku iz opere Nabucco, ki ga je Silvin posvetil svoji pokojni ženi Erni. Ob poslušanju so se mu zarosile oči. Je čustven človek, marsikaj ga gane. Ni pa zamerljiv in nikoli ne kuha mule. Vse, kar počne, počne z ljubeznijo.

Za Slovenski dom je naredil ogromno. Leta 1994 je z **Vladimirom Jugovičem** pripravil razstavo ob 65-letnici društva, za 70.

obletnico je spisal monografijo Slovenskega doma, pet let pozneje pa še dodatek k monografiji, objavljeno v Novem odmevu. Je avtor brošure o življenju in delu **Franja Serafina Vilharja Kalskega**, ki jo je predstavil na koncertu v Glasbenem zavodu. Skladbe za koncert je izbral prof. **Vladimir Kranjčević**, ki je tudi pobudnik Gostičevih dnevov na Homcu v Sloveniji, ki se jih udeležujejo člani zagrebske opere in člani Slovenskega doma; med njimi je vselej tudi Silvin.

Silvin nam je pripovedoval, da so se nekoč Slovenci v Zagrebu (tudi on, ko je bil seveda še mlajši) zbirali v gostilni pri Černetu, med 2. svetovno vojno, ko je bilo zbiranje prepovedano, pa so se shajali v prostorih tovarnarja Bizjaka.

Silvinov večer so počastili številni ugledni gosti in prijatelji. **Joža Šutej** je edini še živeči slovenski Ero in njegov posnetek smo tudi slišali. **Ivica Kunej** je prebral kroniko Novega odmeva (zdaj žal že pokojnega) **Marijana Horna** in vedno zabavne Silvinove anekdote. Prišli sta tudi Silvinovi hčerki **Sanja** in **Mirna**, vnukinja **Tena Korkut** pa je dedkov večer povezovala z audio-video posnetki in na koncu zaigrala na kitaro - svojemu dedku z ljubeznijo. Med gosti so bili tudi slovenski veleposlanik **Peter Bekes** ter **Ivanka Filipan** in **Bernarda Gradišnik** z veleposlaništva.

75 let delovanja v Slovenskem domu je neobičajen jubilej (s takšno dobo se lahko pohvali le redkokdo) in tudi proslavili smo ga neobičajno.

Silvin, živi in zabavaj nas še dolga leta v našem drugem domu! Z ljubeznijo in spoštovanjem,

Katarina Furjan

PRIPOROČAMO IZ NAŠE KNJIŽNICE

Ker so božični prazniki pred vrati, za branje priporočam dvojezično izdajo poezij **Sacra**, dubrovniškega pesnika, prevajalca in esejista **Luko Paljetka**. Akademik Paljetak je pri nas zelo dobro znan po sijajnih prepesnitvah celotnega **Franceta Prešerna**. V zbirko **Sacra** je Paljetak uvrstil pesmi, ki so nastale po svetopisemskih motivih. V njih je pomenljivo izpovedal svoje videnje davnih dogodkov. Pesmi je mojstrsko poslovenil akademik **Ciril Zlobec**. Pesniška zbirka je izšla pri Mohorjevi družbi iz Celja in Krščanski sadašnjosti iz Zagreba. Knjiga je na voljo v naši knjižnici

ci in jo tople priporočam.

7. oktobra sta imeli v okviru posvetovanja o etnološki dediščini in kulturni podobi Slovencev na Hrvaškem dr. **Katja Mihurko Poniž** in **Vladka Tucovič** predavanje z naslovom Slovenke me več nočejo,

Hrvatice me ne priznajo čisto za "svojo" - **Zofka Kveder** v hrvaškem kulturnem življenju. Zofka Kveder se je rodila leta 1878 v Ljubljani, v Zagrebu pa je živela od leta 1906. Objavljala je v revijah **Sijelo** in **Agrarmer Tagblatt**, kjer je bila tudi urednica priloge **Frauenzeitung**. Za ta dnevnik in za časopis **Novosti** je pisala gledališke kritike. Od prihoda v Zagreb in vse do prezgodnje smrti pri osemštiridesetih letih je bila posrednica med slovensko in hrvaško kulturo. Med leti 1917 in 1920 je izdajala revijo **Ženski svijet**. Pisala je tudi v hrvaškem jeziku. Za branje priporočam roman **Njeno življenje**, ki velja za njeno najboljšo delo, ter delo **Črtice** in novele. Naslednje leto bo minilo 80 let od njene smrti v Zagrebu, ko se je bomo morali posebej spomniti in obiskati njen grob na Mirogoju.

Polona Jurinčić

V PETEK SE DOBIMO - PRVI PETEK

Sezono 2004/05 smo s srečanji V petek se dobimo - Prvi petek končali 3. junija. Nastopila je vokalno-instrumentalna skupina ABGELUŠI. Prvič so nastopili na marčevski prvi petek. Za sebe so dejali, da so mešanci, Slovenci in Slovenke po rojstvu, nekateri po materi ali očetu, drugi pa po možu ali ženi. **Marija Hanžek**, ki je bila pobudnica marčevskega nastopa, nam je povedala, da so v skupini pevke Gabica, Klara, Marija in Vikica, pevci pa Boris, Stojko in Zvonko. Pevce na klavirju spremlja profesorica Ljerkica. Radi pojejo narodne pesmi, slovenske in hrvaške, pa tudi druge. V marcu so zapeli Gorčez izaro, Ob bistrem potoku je mlin, Kje so tiste stezice, Zelena trava doma mog in Cvit mediterana. Junija pa smo poslušali Mirno spavaj, Konoba, Tihov sviraj, Samo ti, Valcer raspoloženja, Zagrebu ter recitaciji 200 let in Sklerozna popevka.

Novo sezono 2005/06 smo

septembra začeli bolj otožno. Silvin je govoril o **Marijanu Hornu**, pobudniku petkovih srečanj, ki so se od leta 1994 ohranila vse do današnjih dni. Marijan nas je za večno zapustil 20. junija. Po minutnem molku je o Marijanu spregovoril **Slavko Kramar**. Spomnil je, da je Marijan zadnjič nastopil na prireditvi zagrebških izgnancev iz 2. svetovne vojne. **Cveta Matko** je recitirala Marijanovo zadnjo pesem, ki jo je napisal prav za to priliko. Srečanje se je nadaljevalo na malo drugačen način, brez siceršnjih šal. Silvin je podal statistične podatke o številu slavljencev - v avgustu rojstni dan praznuje 51 članov, v septembru pa 149. Nadaljeval je s Petkovim koledarjem, kot je

imenoval spominske podatke. Najprej je naštel 10 znanih slovenskih pisateljev, ki so se rodili ali pa so umrli avgusta ali septembra. V drugem delu koledarja se je spomnil avgustovskih in septembrskih dogodkov pred petimi leti, leta 2000: kaj se je dogajalo v Slovenskem domu, kateri slovenski umetniki so gostovali na Hrvaškem in kaj se je dogajalo v slovensko-hrvaških odnosih. Sledila so penina, čestitke, pesem slavljencem, pri koncu srečanja se je celo zaplesalo. Oktobrsko srečanje se je začelo s Silvinovim Petkovim koledarjem za mesec oktober. Po statističnimi podatki je bilo slavjenk in slavljencev 48, skupno starostjo 2.706 let in povprečno starostjo 56 let. Naj-

starejša slavljenska ima 94 let, najmlajši slavljenelec pa 18 let; razlika med njima je torej 76 let. Spomnil se je 10 Slovenk in Slovencev s področja kulture, ki so bili na nek način povezani s Hrvaško. In zopet je pozvel, kaj se je dogajalo pred petimi leti, oktobra leta 2000. Nato pa se je vrnil k stari zabavni navadi s šalami. Ki jih ima vedno v rokavu. Tokrat je iz rokava izvlekel "listino" z aktualnimi šalami, ki jih je povezal v referat za posvetovanje o etnološki dediščini, ki je prav ta dan potekalo v prostorih Slo-doma. Zatrnil je, da ima vsaka etnična skupina svoje podobe in njihove šaljive zgodbe: v Liki so to Mane in Dane, v Bosni Mujo, Suljo in Fatima, v Vojvodini pa Lala in Soka. Za Slovence je v knjigi s šalami Kolofaktor, ki je izšla leta 1996, odkril, da so to družina Košir, njegova žena Marta, njen sin Bučko in prijatelj Jurij. Povedal je nekaj njihovih zgodb. Sledili so čestitanje, veselo klepetanje in prigrizek, ki so ga pripravile slavljenske (slavljencev pač ni bilo). Druženje je trajalo tako dolgo, dokler po njihovem odhodu Saša na zaklenil vrat prostorov Slo-doma.

M.H. - Ervin

VTISI S PROSLAVE OB 60-LETNICI VRNITVE SLOVENSKIH IZGNANCEV

Med drugo svetovno vojno je bilo iz Slovenije izseljenih 63 tisoč ljudi. Največ, 45 tisoč v nemška taborišča, 10 tisoč na Hrvaško, 7.500 v Srbijo, okoli 17 tisoč Slovencev pa je pobegnilo pred izgonom.

Letos mineva 60 let od vrnitve izgnancev in beguncev, od zmage nad fašizmom in nacizmom. Na slovesnosti v spomin na to obletnico se je 4. junija pri gradu Rajhenburgu v Brestanici zbralo več tisoč izgnancev, prisilnih delavcev beguncev in drugih civilnih žrtev vojnega nasilja iz vse Slovenije, pa tudi od drugod. Iz Zagreba se je pod vodstvom predsednika društva izgnancev **Slavka Kramarja** slovesnosti udeležilo okoli 50 članov Slovenskega doma; tudi mi smo se želeli pokloniti spominu na vojne grozote druge svetovne vojne in izkazati spoštovanje preživelim, ki si to zaslužijo, čeprav so morali na zadoščenje za svoje trpljenje

čakati vse do leta 1996.

Proslava je bila veličastna. Potekala je v navzočnosti najvišjih slovenskih politikov in predsednice Društva izgnancev Slovenije 1941-1945 **Ivice Žnidaršič**. Vili so se praporji krajevnih organizacij, odkoder so bili pregnani ljudje. Na koncu smo se tudi družili ob jedaci in pijači.

Na proslavi sem bila kot opazovalka, saj sem se v času te vojne šele rodila. Opazovala sem zdaj že ostarele, a še vedno častitljive in ponosne ljudi, ki so za naš boljši "jutri" veliko pretrpeli. V sebi sem čutila neizmerno spoštovanje do preživelih trpinov in v takem razpoloženju sem si mislila: "Zakaj ni tukaj še več mlajših, današnje mladine, da bi slišali, kaj je pravo trpljenje in preganjanje, da bi malo pomislili, kako je treba spoštovati predvsem svobodo gibanja, govora in nasploh lažjega življenja, čeprav človek pravzaprav obstaja zato, da živi, da bi delal, ustvarjal, pa tudi užival plodove svojega dela." No, zgodovina piše nove vrstice, vendar tako, kot so trpeli naši predniki, mi pravzaprav ne trpimo. Nihče, niti naši otroci, ne bi smeli nikoli pozabiti strahot, ki so se dogajale v drugi svetovni vojni, pa tudi pozneje v domovinski vojni na Hrvaškem in v BiH. Potruditi bi se morali, da bi med ljudmi zavladala spoštovanje in človečnost. Saj menda ne bomo dovolili, da bi šli korak nazaj?

Maja Vukičević

PREDPOLETNI, POLETNI IN JESENSKI DOGODKI V ŠIBENIKU

Nedelja, 1. maj, prekrasen sončen dan, kot naročen za piknik v naravi. V Vodichah se pod ogromnimi oljkami se zbere prav fletna družčina. Svež zrak, nogomet, nabiranje špargljev, pesem, dišave z roštilja - to moramo še večkrat ponoviti.

19. maj v prostorih društva: volilna letna skupščina. Izvoljeni so novi člani organov upravljanja. Tajnica je **Evelina Cinotti**, podpredsednica **Marijana Šprljan**, le predsednica je ista kot v prejšnjem mandatu (**Mira Knežević**). Že na prvi seji izvršnega odbora so si člani zastavili precej naporen tempo za uresničitev načrtovanih ciljev: tedenski plan, tedenska reali-

zacija, dosegljivi cilji, vključitev čim večjega števila članov v aktivno delo, mesečno obveščanje prek biltena o dogodkih, ki so bili in bodo. Rezultati so že kmalu vidni: vsak dan nas obkrožajo zadovoljni obrazi članov.

Junij je in še pred koledarskim poletjem je vročina neznosna. In ker je morje pred nosom .... je čas za piknik. Tokrat smo šli na otok Prviću, v Šepurino. Vožnja z ladjo, Jadranka nas čaka z raznimi delicijami, uživamo v senci pod brajdo, se hladimo v prekrasem čistem morju, pojemo ...in proti večeru z ladjo nazaj ... prihodnjič bomo vsekakor ostali dva dni.

Velika žalost med našimi pevkami: odpovedan je odhod v Stično, ni denarja. 23. junij: v Katoliškem domu proslavljamo dan državnosti Slovenije in Hrvaške. V bogatem programu nastopajo naši najmlajši z recitacijami, pojejo "Prešernovke", gostuje etno-skupina "Balarin", pozdravni nagovor in županja Šibenika **Nediljka Klarić**.

Julij in avgust - to sta dva meseca dopustov in počitnic. Toda v Dalmaciji poletje doživljamo nekoliko drugače in zato se odločimo, da društvo ne bo zaprlo svojih vrat. Dogovorjeno-storjeno: vsaki četrtek bo druženje v prostorih društva. Odziv? Presenetljivo velik.

Prišel je september, jesen se bliža na koledarju v v realizaciji programov, vreme pa je kakor sredi poletja.

Začele so se vaje zbora, naša zborovodkinja Ana je rodila prekrasno hčerkico-čestitamo! Začele so se priprave za peti jubilejni koncert "Prešernovk", kot zborovodkinja pa bo začasno vskočila naša Mara.

Vse sekcije so zavihale rokave

Veselili smo se srečanja vseh slovenskih društev na Hrvaškem. 24. septembra smo napolnili manjši avtobus (če se ni bi začela trgatev, bil bi tudi velik avtobus premajhen) in se polni dobre volje, ob pesmih in šalah odpravili proti Trogirju. V Radmanovih mlinicah je bilo, kakor bi bili na izletu v Sloveniji: vse je zeleno, lesene so tudi klopi, reka žubori, glasba s plesom, pesem... nam je bilo prelepo! Kaj pa vam?

Mira Knežević

OBISK PRI MANJŠINAH V VUKOVARJU IN SUBOTICI

Koordinacija nacionalnih manjšin mesta Zagreba je septembra pripravila tridnevni obisk pri manjšinskih organizacijah v Vukovarju in Subotici. V delegaciji je bil tudi podpredsednik Slovenske nacionalne manjšine lokalne samouprave mesta Zagreba **Franc Strašek**.

V Vukovarju smo naprej obiskali Inštitut za mirovne raziskave, kjer smo zvedeli veliko zanimivih podrobnosti o raziskovalnem delu, ki poteka na izjemno občutljivem področju. Na sedežu Vukovarsko-sremske županije smo se sešli z županom **Božom Galičem**, njegovim namestnikom **Antunom Žagarjem**, članom županijskega poglavarstva **Srečkom Papcem**, vodjo upravnega oddelka za lokalno samoupravo **Jadranko Golubić** in vodjo oddelka za evropske integracije **Sandro Cvičić**. Gostitelji so pripovedovali o uspehih in težavah v tej multinacionalni županiji. O uresničevanju ustavnega zakona smo se pogovarjali s predstavniki Koordinacije nacionalnih manjšin Vukovarsko-sremske županije. Navzoči so bili **Idriz Bešić** (bošnjaška manjšina), **Atila Kel** (madžarska manjšina), **Danijel Perunski** (rusinska manjšina), **Milan Pucovsky** (slovaška manjšina), **Miloš Erić** (srbska manjšina), **Ibrahim Šuić** (albanska manjšina), **Stjepan Kiss** (predstavnik Nemcev in Avstrijcev), **Seljman Gušani** (romska manjšina) in **Petar Stupnjak** (ukrajinska manjšina). Slovenci v Vukovarju nimajo svoje organizacije. Sledil je sestanek z **Radom Bosićem**, načelnikom občine Borovo, ki je opisal težke gospodarske razmere z visoko brezposelnostjo, zaradi česar si številni prebivalci iščejo delo drugje na Hrvaškem. Na sedežu specializirane media monitoring agencije (PRESS-SCUT) smo se seznanili z možnostjo hitrega iskanja informacij in dokumentov s pomočjo računalnika in interneta.

Naslednji dan smo obiskali Subotico v Srbiji in Črni Gori, kjer sta nas sprejela **Davor Vidiš** in **Tihomir Šilović** s hrvaškega konzulata v Subotici. V tem narodnostno mešanem kraju živi največ Madžarov, sledijo Hrvati, Srbi pa so po številu šele na tretjem mestu. Župan Subotice **Geza Kućera** nas je povabil na ogled mestne hiše, čudovite secesijske zgradbe, v kateri domuje tudi mestni muzej. Sledilo je srečanje z načelnikom Severnobačkega okrožja (sreza) **Zoranom Prčićem**, nato pa smo si v spremstvu predstavnikov židovske občine ogledali sinagogo, ki jo skrbno obnavljajo v secesijskem slogu. Po kosilu smo se v Svetu hrvaške nacionalne manjšine sestali s predstavniki hrvaške, madžarske, judovske, nemške in muslimanske manjšine. O delovanju Koordinacije nacionalnih manjšin mesta Zagreba in o cilju obiska sta spregovorila **Davor Vidiš** in **David Orlović**. To je bilo zanimivo srečanje, ki je potekalo v sproščenem ozračju. Izmenjali smo številne misli o programski dejavnosti, pravni varnosti in ohranjanju manjšinskih posebnosti. Naslednji dan nas je najprej sprejel škof subotičke škofije **Ivan Penzeš**, ki nas je povabil na ogled bazilike sv. Terezije Avilske, nato pa smo se sešli še s subotičkim parohom **Miodragom Šipkom** in si skupaj ogledali cerkev sv. Vaznesenja gospodnjeg.

Franc Strašek

MINISTER DIMITRIJ RUPEL SPREJEL SLOMAK

Slovenski zunanji minister **Dimitrij Rupel** je 24. septembra sprejel člane SLOMAK-a, ki so ga seznanili s težavami Slovencev v Italiji, Avstriji, Madžarski in Hrvaški. **Darko Šonc** in **Franc Strašek** sta ga seznanila z neprijetnim ozračjem, v katerem živijo Slovenci na

Hrvaškem. Nenehne zaostitve med državama, neuspešno iskanje rešitev za odprta vprašanja in izmenjava ostrih besed vnašajo nemir med člane slovenske skupnosti, zagotovo pa prispevajo tudi k tihi asimilaciji Slovencev na Hrvaškem. V zvezi z izbrisom Slovencev iz hrvaške ustave je predsednik SLOMAK-a **Rudi Pavšič** dejal,

da je pripravljen internacionalizirati zadevo.

Predstavnike SLOMAK-a je v nadaljevanju sprejel tudi predsednik državnozbornske komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu **Janez Kramberger**. Glede predloga zakona o Slovencih, ki prebivajo zunaj meja Republike Slovenije, je **Marijan Pipp** iz Avstrije podal pisne predloge sprememb in dopolnil. SLOMAK pričakuje, da bodo predlogi upoštevani in predlaga, da bi se o njih pogovorili tudi na srečanju z vodji poslanskih skupin.

Člani SLOMAK-a naj bi se sicer marca prihodnje leto sešli tudi s predstavniki Sveta Evrope, ki se ukvarjajo s področjem človekovih pravic in pravicah nacionalnih manjšin, in s slovenskimi poslanci v Evropskem parlamentu. *Franc Strašek*

DRUGO SREČANJE SLOVENCEV NA HRVAŠKEM V TROGIRU

V soboto, 24. septembra, so se veseli člani Slovenskega doma iz Zagreba napotili na dolgo pot proti Trogiru, kjer je bilo organizirano že drugo srečanje Slovencev, živečih na Hrvaškem. Ker je bila organizacija že od vsega začetka na višini, je bilo seveda lepo tudi vreme, saj nas je sonce in modro nebo spremljalo ves čas naše potovanja. Potovanje po novi avtocesti ni bilo predolgo in v vselem razpoloženju smo se hitro približevali cilju. Po prihodu v Trogir in namestitvi v hotelu Medena je sledilo kosilo v Radmanovih Mlinicah pri Omišu. Ob reki Cetini, ki nas je očarala s svojo svežo zeleno lepoto, smo obnovili svoje moči. Najbolj nam je šel v tek kruh izpod peke pa tudi druge dobrote, ki smo jih seveda morali tudi malce zaliti. No, kakor vse, kar je lepo, je tudi to hitro minilo in že smo bili spet v avtobusu in se odpeljali nazaj v Trogir, kjer je bilo zvečer organizirano srečanje Slovencev iz vseh slovenskih društev na Hrvaškem. Srečanja se je udeležilo približno 300 ljudi. Letos je srečanje organiziralo Slovensko kulturno društvo Triglav iz Splita, katerega predsednik **Boštjan Kordiš** nas je na samem začetku lepo pozdravil in nam zaželel dobrodošlico. Povedal je, da se letošnjega srečanja prvič udeležujejo tudi člani novoustanovljenega Slovenskega kulturno prosvetnega društva Snežnik iz

Lovrana. Zdaj torej na Hrvaškem deluje že sedem slovenskih društev; poleg najmlajšega v Lovranu še Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom Zagreb, Slovenski dom, kulturno prosvetno društvo Bazovica z Reke, Slovensko kulturno društvo Triglav, Split, Slovensko kulturno društvo Dr. France Prešeren Šibenik, Slovensko kulturno društvo Lipa iz Dubrovnika in Slovensko kulturno društvo Istra iz Pulja. Prijetno druženje so nam zaželeli predsedniki vseh društev, na koncu pa še slovenski veleposlanik **Peter Bekeš** in predstavnik Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, pooblaščen minister dr. **Anton Gogala**. Naš priljubljeni član in igralec **Ivica Kunej** nas je razveselil z večjezično duhovito izvedbo Prešernove Lepe Vide, ki je črnemu zamorcju potožila svoje gorje, katerega vzrok je bila nemoč njenega že priletnega moža. V današnjih časih bi Lepa Vida to težavo zagotovo rešila na bolj moderen način. Seveda pa zabava ne bi bila zabava, če se ne bi tudi kaj zapelo, za kar je poskrbel naš neprecenljivi zborovodja **Franc Kene**, ki je prisotne člane pevskega zbora dobesedno spravil na noge in so revčki morali odpeti nekaj lepih in veselih pesmic. Po tem "trpljenju" smo bili prepuščeni na milost in nemilost živahnim zvokom muzikantov, ki so igrali pozno v noč. Vse čestitke najboljšemu solo plesalcu z Reke.

Naslednji dan smo si razgledali Trogir, prastaro in hkrati prelepo dalmatinsko mesto, po kosilu pa smo se še malce okopali.

Prepolni dobrega razpoloženja in nepozabnih vtisov smo se v večernih urah vrnili v Zagreb. Upajmo, da bodo takšna druženja postala tradicija. *Irena Hribar-Buzdovačić*

ZAKON O ODNOSIH SLOVENIJE S SLOVENCİ ZUNAJ NJENIH MEJA

Oktobra je slovenska vlada v parlamentarno proceduro poslala predlog Zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja. Slovenska država naj bi tako skoraj 15 let po sprejetju demokratične ustave izpolnila obveznost iz njenega 5. člena in zakonsko uredila položaj okoli pol milijona Slovencev, ki živijo v zamejstvu in po svetu.

V zamejstvu - ki skupaj s Slovenijo sestavlja Skupni slovenski kulturni prostor - živi približno 150 tisoč pripadnikov avtohtone slovenske narodne skupnosti. Zamejski Slovenci živijo v Avstriji (zvezni deželi Koroška in Štajerska), na Hrvaškem (sedem županij vzdolž meje s Slovenijo - predvsem Istrska, Primorsko-goranska, Karlovska in Medžimurska županija), v Italiji (avtonomna dežela Furlanija-Juljska Krajina) in na Madžarskem (Železna županija). V evropskih državah (Nemčija, Avstrija, Švica, Švedska, Francija, Belgija) živijo zdomci, to so Slovenci, ki so v 60-tih in 70-tih letih dvajsetega stoletjačasno odšli na tuje, še vedno pa imajo slovensko državljanstvo in bivališče v Sloveniji, kamor se tudi nameravajo vrniti. Med izseljence štejemo Slovence, ki so iz ekonomskih, političnih in drugih razlogov trajno zapustili domovino in živijo predvsem v Argentini, ZDA, Kanadi in Avstraliji.

Predlog zakona izraža trden namen, da Slovenija pripomore k ohranitvi slovenske identitete, jezika, kulture, kulturne dediščine in kulturne rasti med Slovenci zunaj Republike Slovenije. Cilji zakona so ureditev odnosov med slovensko državo in Slovenci zunaj njenih meja, pomoč pri utrjevanju narodne zavesti ter krepitev sodelovanja na kulturnem, vzgojnem izobraževalnem, gospodarskem, socialnem in drugih področjih.

Pomembni načeli sta, da Slovenci zunaj slovenskih meja ne bodo več obravnavani kot tujci v matični domovini in da bo Slovenija zaščitnica avtohtone slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah. Slovenija bo podpirala celovitost, subjektiviteto in avtonomnost

avtohtone slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah in spoštovala organizirane oblike enotnega predstavnštva posameznih skupnosti. Za sodelovanje s Slovenci zunaj slovenskih meja bosta zadolžena predvsem vladni Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu ter državnozborska Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Urad bo med drugim pristojen za informiranje Slovencev na področju pravne zaščite, svetovanje in pomoč posameznikom in organizacijam, oblikovanje in izvajanje ustrezne državne politike, usklajevanje dejavnosti različnih ministrstev, izvajanje finančne podpore.

Vlada bo oblikovala dve stalni posvetovalni telesi, in sicer Svet za Slovence v zamejstvu in Svet za Slovence po svetu. Svet za Slovence v zamejstvu bo zasedal najmanj dvakrat na leto, zasedanje bo sklical predsednik vlade, ki bo tudi imenoval člane, in sicer po štiri predstavnike iz Furlanije-Juljske Krajine in Koroške ter po dva iz Štajerske, Železne županije in obmejnih hrvaških županij.

Predlog zakona opredeljuje vlogo ministrstva za kulturo, ministrstva za zunanje zadeve, Arhiva Republike Slovenije (ki bo vodil zbirno evidenco arhivskega gradiva v zamejstvu in po svetu, ki se nanaša na Slovenijo in Slovence) in Javnega zavoda RTV Slovenija (ki bo med drugim Slovencev zunaj slovenskih meja zagotavljal brezplačno sprejemanje svojih satelitskih programov).

V zakonskem predlogu so opredeljeni tudi načini ohranjanja slovenskega jezika in izobraževanja (med drugim posredno predvideva tudi tečaje materinščine za odrasle), ugodnejši pogoji za vpisovanje v izobraževalne programe javnih visokošolskih zavodov v Sloveniji, oblike športnega, gospodarskega in regionalnega sodelovanja.

Novost zakonskega predloga je možnost, da se za finančno podporo potegujejo ne le organizacije, ampak tudi posamezniki, torej vsi zamejci, zdomci in izseljenci, ki izpolnjujejo določene pogoje.

Predlog zakona uvaja tudi status Sloven-

ca brez slovenskega državljanstva. Ta status bo pridobil vsak prosilec, ki bo podal pisno dokazilo o slovenskem poreklu, pisno dokazilo o članstvu in aktivnostih v slovenskih organizacijah ali pisno dokazilo o vezeh s Slovenijo ter pisno izjavo, da ne pripada društvom, političnim strankam ali drugim organizacijam, ki delujejo zoper ustavno ureditev Republike Slovenije. Status Slovenca brez slovenskega državljanstva bo nudil vrsto ugodnosti pri izobraževanju, uporabi kulturnih storitev, pridobivanju lastninske pravice in zaposlovanju v Sloveniji. Status bo zanimal predvsem za tiste Slovence, ki si iz različnih razlogov ne želijo slovenskega državljanstva ali pa bi jim pridobitev slovenskega državljanstva otežila življenje v tuji državi.

Predlog zakona tudi prvič natančno določa pravila repatriacije, to je priseljevanje Slovencev v domovino ob finančni pomoči Slovenije. Vladni predlog zakona mora skozi redno parlamentarno proceduro, ki omogoča tudi sprejetje morebitnih popravkov ali dopolnil.

SLOMAK pričakuje, da bo zakon dopolnjen in spremenjen v skladu s predlogi krovnih zamejskih organizacij. Najpomembnejši predlogi so: državna politika do Slovencev v zamejstvu naj se oblikuje v Svetu za Slovence v zamejstvu, ki naj bo posvetovalno telo vlade, nosilec politike do Slovencev v zamejstvu pa naj bo premier. Strojne in druge naloge za predsednika vlade naj opravlja Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki naj ga vodi minister brez listnice. Svet za zamejce naj se razširi, povečajo naj se njegove pristojnosti, natančneje naj se določi način imenovanja njegovih članov. Poveča naj se proračunska podpora zamejcem, drugače naj se uredi delitev finančnih sredstev in pri tem določi in posebej upošteva institucije vsemanjinskega pomena.

USTAVNI ZAKON - TRI LETA PO SPREJETJU (2002 - 2005)

Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (glavni urad Misije za Hrvaško) je 18. oktobra v Zagrebu pripravila konferenco na temo Ustavni zakon o pravicah nacionalnih manjšin tri leta po sprejetju. Na konferenci so sodelovali člani Sveta za nacionalne manjšine Republike Hrvaške (med njimi **Darko Šonc** in **Franc Strašek**), člani saborskega odbora za človekove pravice in pravice nacionalnih manjšin, predstavniki pristojnih ministrstev (med njimi pravosodna ministrica **Vesna Škare Ožbolt**), predstavniki Evropske komisije na Hrvaškem (**Vincent Degert**, **Christos Makridis**, **Martin Mayer** in **Snežana Dokić**), predstav-

niki OVSE-ja (**Robert Schupp**, **Jorge Fuentes** in **Robert W. Becker**), varuh človekovih pravic **Jurica Malčić**, predstavniki Urada za nacionalne manjšine, Ustavnega sodišča, Državno volilne komisije in Centra za človekove pravice, voditelji političnih strank, civilnih društev, znanstveniki in novinarji.

Po uvodnem govoru vodje Misije OVSE na Hrvaškem **Jorgea Fuentes** in nastopu drugih osrednjih govornikov so potekale delavnice, in sicer o političnih pravicah nacionalnih manjšin, zastopstvu nacionalnih manjšin v državni upravi, policiji in sodstvu ter kulturnih in jezikovnih pravicah nacionalnih manjšin in medijih. **Darko Šonc** je sodeloval v prvi delavnici, **Franc Strašek** pa v drugi. Na plenarni seji so poročali voditelji delavnic. Veleposlanik **Jorge Fuentes** je sklepni govor končal z besedami: Dosežen je bil korak k izboljšanju razmer, toda ostalo je še precej nalog, da bi ustavni zakon v praksi dosegel višji cilj, to pa je boljše počutje nacionalnih manjšin na Hrvaškem. *Franc Strašek*

BOGAT POLETNI KULTURNI PROGRAM V DRUŠTVU ISTRA

Ne, v Pulju se poleti nismo razšli. Nadaljevali smo z vso vne- mo in imeli celo vrsto lepih kulturnih dogajanj.

Nadaljevali smo z galerijsko dejavnostjo, ki postaja že tako res- na zadeva, da smo začeli premišljevali o registraciji galerije pod lastnim imenom, ki pa ga bo še treba izbrati. 23. junija smo odprli tretjo letošnjo razstavo. Predstavili smo mladega umetnika sloven- skega porekla, akademskega slikarja **Boruta Skoka**, ki živi in de- luje v Pulju.

Najpomembnejša razstava doslej, osma od začetka našega de- lovanja, pa je bila avgustovska predstavitev umetniških del članov družine Zelenko. Zaradi obsežnosti so bila dela razstavljena v treh galerijah hkrati - v naši, v mestni galeriji Diana in zasebni galeriji Cvajner. Z razstavo smo proslavili 40-letnico likovne kolonije slo- venskih umetnikov v Grožnjanu, katere pobudnik je bil najstarejši med ustvarjalci družine Zelenko, **Karel Zelenko**, ki praznuje 80. življenjski jubilej.

Pomembnost razstave za slovensko kulturo in sožitje na teh prostorih so z udeležbo na otvoritvi potrdili namestnica sloven- skega veleposlanika na Hrvaškem **Bernarda Gradišnik**, namest- nik državnega sekretarja Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu **Rudi Merljak** in predsednik komisije za mednarodne odno- se in evropske zadeve Državnega sveta **Jožef Jeraj**. Odprtje razsta- ve sta prikazali Hrvaška televizija in TV Nova.

V začetku septembra so naše društvo obiskali člani Literarne- ga društva Žarek iz Brežic in mešani pevski zbor Kulturnega društva **Franc Bogovič** iz Dobove. V prostorih našega društva je 9. septembra v večernih urah zadonela prelepa slovenska pesem. Zbor je pod vodstvom mlade dirigentke **Aleksandre Barič** zapel 11 pesmi, ki so jih z literarnim prepletom oziroma avtorskimi be- sedili spremljali trije "žarki", in sicer **Anita Pegam**, **Tomaž Tomše** in **Natja Jenko Sunčić**. In to še ni vse. Gostje so resda že vnaprej napovedali donacijo knjig, ko pa so začeli prinašati škatle in škatle polne knjig, s katerimi so dobesedno napolnili naš majhen prostor, smo bili silno ganjeni - 780 knjig! Zvedeli smo, da je knjige podari- lo več knjižnic in založnik Mladinska knjiga. Hvala jim! Že teden dni pozneje smo imeli slovesnost ob odkritju spominske plošče Slovencem, pokopanim na Mornariškem pokopališču v Pulju. Plošča je postavljena na pobudo naše članice in podpredsednice društva **Marije Langer**.

Slovesnosti sta se udeležila slovenski veleposlanik **Peter A. Be-**

keš in namestnik državnega sekretarja Urada za Slovence v zamej- stvu in po svetu **Rudi Merljak**. Mesto Pulj je v imenu župana zas- topal podžupan **Diego Butignoni**. Slovesnost je prikazala lokalna TV Nova, članke pa sta objavila Glas Istre in Večernji list.

Čez poletje smo za jesen pripravili tudi bogat program dela, ki naj bi za vsakega člana vseboval nekaj zanimivega. To naj bi pri- tegnilo tudi nove člane, saj smo program poslali na naslove velike- ga števila Slovencev v Pulju in okolici. Posebnost novega progra- ma so med drugim četrtkova tematska srečanja, npr. razstava spo- minkov iz Slovenije, plesni večeri, pokušina slovenskih dobrot, razstave del raznovrstnih hobi-ustvarjalcev in še in še.

Klavdija Velimirović

DEJAVNOSTI "LIPE" IZ ZADRA

Slovensko kulturno društvo "Lipa" Zadar je bilo ustanovlje- no pred kratkim, a je že pritegnilo okoli 40 članov, ki se redno ses- tajajo in družijo. Od ustanovitve naprej je bilo potrebno veliko postoriti, da bi novo društvo zaživelo in se tudi primerno organi- ziralo. Doslej smo že ustanovili nekaj sekcij. Najbolj aktivni sta pevska in planinska sekcija. Tudi foto sekcija že deluje.

Člani društva navezujejo stike z društvi drugih narodnostnih manjšin na območju Zadarske županije. Tako smo se udeležili srečanja madžarskega društva, ki nas je prijazno povabilo na praznovanje njihovega praznika. Prav tako smo bili na praznova-

nju makedonskega državnega praznika v organizaciji makedon- skega društva.

Pred kratkim je bila v Zadru na snemanju ekipa otroško-mla- dinske oddaje Radiotelevizije Slovenije, ki bo predstavila Zadar slovenskim gledalcem. Ob tej priložnosti je predsednica **Darja Ju- sup** na Kalelargi predstavila naše novoustanovljeno društvo "Li- pa", kakor tudi temeljne razloge našega druženja.

Predstavnici slovenske narodne manjšine aktivno sodelujeta na sestankih mestne in županijske skupščine ter na delovnih krožkih OVSE-ja. Pred kratkim smo podpisali tudi listino o sode- lovanju z ostalimi narodnimi manjšinami Zadarske županije, za skupno delovanje pri manjšinskih vprašanjih.

Darja Jusup

SEMINAR TAJNIKOV KOORDINACIJE NACIONALNIH MANJŠIN ZAGREBA

Koordinacija nacionalnih manjšin Zagreba, Inštitut za mirovne raziskave v Vukovarju, Agencija za analizo medijev PRESSCUT in Media net so od 14. do 17. septembra v Vukovarju pripravili seminar za izvršne tajnike Koordinacije. Iz Sve-ta slovenske nacionalne manjšine Zagreba se je seminarja udeležila **Sanja Horvatić**.

Udeleženci so se seznanili z možnostjo večna-menske uporabe in analize podatkov, ki jih ponu-jata agencija PRESSCUT in Media net. Tudi Kor-dinacija ima namreč sklenjeno pogodbo, ki ji omogoča pristop do njune baze podatkov. Na seznamu slovenskega tiska je 7 dnevnik, 45 te-denskih in 68 mesečnih časopisov ter 12 občasnih izdaj. Na voljo so prispevki petnajstih slovenskih TV-hiš in 25 radijskih postaj. Kot sta povedali **Jasmina Cvitković** in **Danijela Vagan**, ki se v Prescutu in Media netu ukvarjata z media monitoringom in analitiko, so uporabnikom ob pravilni uporabi dostopni prav vsi podatki, shranjeni v bazi.

Drugi del seminarja je bil posvečen projektnim ciklom in pisanju projektnih predlogov v skladu z zahtevnimi predpisi EU. Predavatelja **Hugo van Veghel** in **Lejla Šehić-Relić** sta predavanje popestrila s številnimi primeri iz prakse. Zanimiva in pomembna so bila pojasnila in prikaz za pravilen postopek za prikaz stroškov projekta, ki ga želimo uresničiti, oziroma za katerega iščemo finančno podporo pri EK in AED. Posebej sta poudarila, da EK in AED finančno podpirata samo tiste projekte, ki so izdelani v skladu z njihovimi zahtevami. Dober projekt mora predvideti finančno podporo, pa tudi možnost pravočasne korekcije nalog in aktivnosti, kvalitetno realizacijo in izpolnjevanje časovnih rokov.

Sanja Horvatić

PRESSCUT je specializirana agencija in hrvaški tržni lider v dejavnosti monitoringa medijev, selekcije in obdelave medijskih objav. Poleg Tanjugove časopisne dokumentacije je bil PRESSCUT prva hrvaška clipping agencija, ki je pokrivala področje negdanje Jugoslavije. Media net je samostojna agencija, specializirana za raziskovanje in analizo medijske vsebine, ki na hrvaškem trgu deluje od leta 1997. Ponuja usluge na področju družbenega, javnega, političnega in kulturnega življenja Hrvaške

SLOVENSKI POSLANCI V HRVAŠKEM SABORU

Hrvaški sabor so 1. junija obiskali poslanci slovenskega parlamenta, člani komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. V delegaciji so bili predsednik komisije **Janez Kramberger**, poslanci **Miro Petek**, **Aleš Gulič** in **Drago Koren** ter tajnica komisije in predstavnica Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu **Breda Mulec**. V Zagrebu se jim je pridružil tudi veleposlanik **Peter A. Bekeš**. V imenu saborskega odbora za človekove pravice in pravice nacionalnih manjšin je goste pozdravil **Furio Radin**, pozneje pa jih je sprejela tudi podpredsednica Hrvaškega sabora **Vesna Pusić**.

Poslanci so načeli vrsto zanimivih vprašanj: vračanje Slovencev v hrvaško ustavo, kdo lahko zastopa Slovence v Hrvaškem saboru, dvostranski sporazum o zaščiti manjšin, položaj in organiziranost

Hrvatov v Sloveniji, možnost finančne podpore s strani slovenske države, priprava zakona o zaščiti Hrvatov izven hrvaških meja in zakona o Slovencih v zamejstvu in po svetu... V razpravi je sodeloval tudi slovenski predstavnik v Odboru **Franc Strašek**, ki poudaril, da je Hrvaška z ustavnim zakonom o pravicah nacionalnih manjšin v Republiki Hrvaški manjšinsko vprašanje rešila kot malokatera evropska država.

Po kosilu pri Stari vuri so člani državnozbornske komisije obiskali Slovenski dom, kjer jih je Franc Strašek seznanil z dejavnostjo društva. Opozoril je, da je vprašanje odkupa prostorov Slovenskega doma še vedno nerešeno in da bo pri tem potrebna pomoč Slovenije. Veleposlanik Bekeš je zagotovil, da je pripravljen pomagati pri iskanju rešitve. (FS)

SPOMIN NA BAZOVIŠKE JUNAKE

Nikoli več se ne sme zgoditi, da bi bil katerikoli izmed narodov na teh prostorih znova prisiljen, da se mora za svoje narodnostne pravice izboriti s silo - je bila poglobljena misel vseh govornikov, ki so se 11. septembra zvrstili na osrednji slovesnosti v počastitev bazoviškim junakom pred spomenikom na bazovski gmajni. Mestece Bazovica pri Trstu je bilo simbol slovenskega upora proti fašizmu tudi za rojake na Reki leta 1947, ko so po njem poimenovali nastajajoče društvo. Po več letih smo se v njegovem imenu tokrat znova poklonili spominu na **Marušiča**, člane organizacije TIGR (Trst, Istra, Gorica, Reka), ki se je borila proti zatiranju in za narodni obstoj Slovencev in Hrvatov na območju pod fašistično Italijo, pa tudi za priključitev njihovih krajev takratni Jugoslaviji. Fašistične oblasti so mladeniče 5. septembra zvečer leta 1930, obsodile na smrt in jih dan pozneje ustrelile. Letos mineva 75 let od njihove smrti, pa tudi 60 let od osvoboditve in zmage nad fašizmom, okrogla pa je tudi obletnica spomenika - na bazovski gmajni je bil postavljen pred 60 leti, osnutek zanj pa je izdelal tržaški arhitekt **Franjo Kosovel**.

Na letošnjem srečanju se je 36 članov naše planinske skupine prvič udeležilo pohoda Bazoviški junaki, ki ga organizira planinski odsek Športnega združenja Sloga. Z več kot petsto pohodniki so se iz Lokve v Bazovici odpravili po poteh ob kraškem robu nad Trstom, uživali v čudovitem razgledu na mesto, Koper in ostali del slovenske obale. Pohod po slovenskem zaledju, skozi vasi Dolina, Pesek in Gročina ter vzpon na Kokoš je z zanimivo pripovedjo o krajih popestril glavni organizator **Viktor Stopar**.

Ob zaključku smo izkoristili priložnost in obnovili v zadnjih letih nekoliko zamrle stike s slovenskim kulturnim društvom Lipa v Bazovici in vzpostavili nove na področju športa, s slovenskim društvom Sloga in tržaškim planinskim društvom Trst.

Marijana Mirković

VSESLOVENSKO SREČANJE V DRŽAVNEM ZBORU

V Državnem zboru je že peto leto zapored potekalo vseslovensko srečanje. 7. julija se je v slovenskem parlamentu zbralo toliko Slovencev iz širnega sveta, da je bila velika dvorana napolnjena do zadnjega kotička, nekateri pa so morali sedeti tudi na balkonu. Iz Hrvaške so se srečanja udeležili **Darko Šonc** in **Franc Strašek** iz Zagreba ter **Milan Grlica**, **Marijana Mirkovič** in člani igralne in recitatorske skupine z Reke.

Pevski zbor Korotan iz Clevelanda ZDA je zapel slovensko himno in tri slovenske narodne domoljubne pesmi. Udeležencem so dobrodošlico izrekli predsednik Državnega zbora **France Cukljati**, predsednik Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu **Janez Kramberger**, državni sekretar za Slovence v zamejstvu in po svetu **Franc Pukšič** in pisatelj iz Trsta dr. **Alojz Rebula**.

Predsednik Komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu **Janez Kramberger** je bil prijetno presenečen nad udeležbo, kaže, da bo prihodnje leto vseslovensko srečanje morda potrebno organizirati kar v Cankarjevem domu.

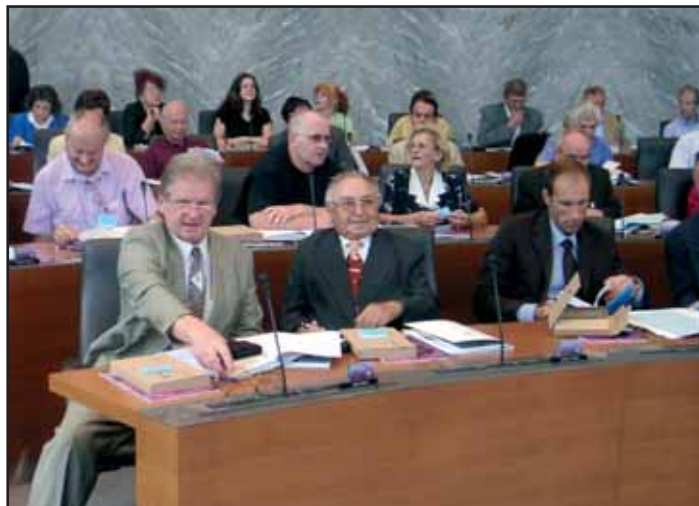
Udeleženci so se nato lahko odločili za sodelovanje v eni od šestih delovnih skupin, v katerih so potekale razprave o šestih zanimivih temah: Izzivi sodelovanja s Slovenci v zamejstvu in po svetu na področjih izobraževanja, šolstva in znanosti, Ohranjanje in razvoj slovenske kulture v zamejstvu in po svetu, Krepitev slovenske identitete v zamejstvu in po svetu z delovanjem na področju športa, Sodelovanje na področju gospodarstva in medregionalno povezovanje s Slovenci v zamejstvu in posvetu, Turistična promocija Slovenije, Skrb Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. V skupini, ki se je posvetila tej zadnji temi, je sodeloval tudi **Franca Strašek**. Vodja delovne skupine **Rudi Mer-**

ljak je udeležence obvestil, da so slovenski poslanci v Evropskem parlamentu predlagali vrnitev Slovencev v hrvaško ustavo. To obvestilo so navzoči pozdravili z burnim ploskanjem.

Na plenarni seji so vodje delovnih skupin poročali o razpravah, omogočena pa je bila tudi razprava prijavljenih udeležencev.

V bolj proščnem ozračju se je razprava nadaljevala na večernem sprejemu v predverju parlamenta. To je bila še ena priložnost za navezovanje stikov s predstavniki slovenskih društev iz evropskih držav in z drugih celin. Slovensko društvo Bazovica z Reke je prispevalo lep kulturni program - recitacije, monodramo, klavirsko glasbo.

Franca Strašek

ETNOLOŠKA DEDIŠČINA IN KULTURNA PODOBA SLOVENCEV NA HRVAŠKEM

Slovensko etnološko društvo, Svet slovenske nacionalne manjšine mesta Zagreba in Slovenski dom so 6. in 7. oktobra pripravili posvet o etnološki dediščini in kulturni podobi Slovencev na Hrvaškem.

Prvi dan so se udeleženci napotili na strokovno ekskurzijo, ki jo je vodil mag. **Marko Smole**. Ogledali so si Prezid, Čabransko dolino in Plešče. V Prezidu so si ogledali obnovljeno kmečko hišo "Kuća Vasel" in sosednji zaselek Zbitki, v Čabru so uživali v ogledu muzejske zbirke v dvorcu Zrinskih in kovačije Urh, v Pleščah pa so si ogledali "Palčevo hišo", eno redkih z izvorno opremo ohranjenih in obnovljenih velikih in bogatih hiš iz srede 19. stoletja. Po tako lepi ekskurziji so udeleženci dobro raspoloženi uživali v družabni večerji, ki jo je pripravil Slovenski dom Zagrebu.

Naslednji dan je v Slovenskem domu potekalo delovno srečanje, na katerem so udeleženci predstavili 16 referatov. Predavatelji so bili izredno dobro pripravljene in so teme podajali strokovno in zanimivo. Pritegnili so pozornost poslušalcev, ki so do zadnjega kotička napolnili veliko dvorano Slovenskega doma.

Dr. **Vera Kržišnik-Bukić** je uvodoma spregovorila o slovenstvu na Hrvaškem od nekoč do danes. **Franc Strašek** je spregovoril o samoorganiziranosti Slovencev na Hrvaškem. Dr. **Aleksandra Muraj** je opisala desetletno obdobje (1981-91), v katerem so slovenski in hrvaški etnologi prirejali srečanja z naslovom Hrvaško-slovenske etnološke vzporednice. **Jože Primc** je podal povzetek svojih dolgoletnih preučevanj Slovencev na Hrvaškem. Današnje kulturno in politično organiziranost slovenske skupnosti na Reki in v okolici je predstavila **Marjana Mirković**. O delovanju KPD Bazovica na Reki v obdobju 1971-91 je govorila **Barbara Riman**. Dr. **Karmen Medica** je predstavila Slovensko kulturno društvo Is-tra v Pulju, mag. **Marina Perić** in **Ivana Lučev** pa delovanje Slo-

venskega kulturnega društva Triglav v Splitu. Koliko jih je bilo in kakšen pečat so pustili slovenski izobraženci na Hrvaškem skozi tri generacije (1848, 1860 in 1868), je raziskovala in predstavila dr. **Irena Gantar Godina**. Pod naslovom Slovenke me več nočejo, Hrvatice me ne priznavajo čisto za svojo, sta dr. **Katja Mihurko Poniž** in **Vladka Tucović** spregovorili o **Zofki Kvedrovi**. Narečno poetiko treh zbirk **Zlatka Pochobradskega** je predstavila dr. **Marija Stanovnik**. Mag. **Marko Smole** je na izredno zanimiv način predstavil kontinuiteto prepletanja hrvaške in slovenske tradicije na obmejnem podeželju skozi zgodbo družine Čop iz hrvaške vasi Plešče. Nič manj zanimiv ni bil oris izobraževanja, potovanja in življenja članov družine v Černelič v Zagrebu, ki ga je podala **Alenka Černelič Krošelj**. S potjo "kupinarjev" iz Renovca v Međimurju je udeležence seznanila **Jelka Pšajd**. **Dušanka Gržeta** je svoj referat posvetila slovenski kulturni dediščini oz. pokopališki arhitekturi na Reki. Na koncu je **Slavko Marinić** prikazal pomemben prispevek slovenskih gradbenikov v izgradnji Karlovca.

V razpravi ob koncu posveta so udeleženci izrazili potrebo in željo po nadaljevanju preučevanja in raziskav o Slovencih na Hrvaškem. Zavzeli so se za izvedbo različnih projektov, ki bi ohranjali slovenski jezik, kulturo in dediščino.

Sanja Horvatić

NOVICE IZ LOVRANSKEGA SNEŽNIKA

Tako kot vsi otroci, ima tudi Slovensko kulturno društvo Snežnik težave s prvimi samostojnimi koraki, vendar se vsi trudimo, da bo čimprej shodilo.

Velik korak naprej je pridobitev prostorov - občina jih je dodelila Svetu slovenske nacionalne manjšine, opremili pa jih bomo s sredstvi iz Slovenije.

Prvo kulturno dejavnost smo izpeljali maja. Na povabilo iz Ilirske Bistrice in na našo pobudo je na srečanju pevskih zborov v Podgradu sodeloval tudi mešani pevski zbor iz Lovrana.

7. julija so se naši predstavniki prvič udeležili vseslovenskega srečanja v Ljubljani, kjer se je naše društvo predstavilo Slovincem iz vsega sveta. V kulturnem programu je med drugim sodelovalo slovensko društvo Bazovica z Reke, med nastopajočimi pa je bil tudi naš član **Stanko Fatur**. V Ljubljano smo odšli na povabilo parlamentarne komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki nas je v Lovranu obiskala 30. maja.

Jeseni smo od slovenskega konzulata dobili pooblastilo, da potrjujemo volilne lističe za referendum o zakonu o RTV Slovenija, ki je bil septembra v Sloveniji. Tako smo številnim sokrajanom omogočili, da na referendumu sodelujejo po pošti, saj bi morali sicer potovati do volišča v občini, kjer so vpisani v evidenco. Ker je to povezano s stroški, se veliko upravičencev doslej ni udeležila sloven-

skih volitev. Obvestilo o novi možnosti smo objavili v lokalnem dnevniku Novi list.

Zelo smo bili veseli tudi povabila na srečanje slovenskih društev na Hrvaškem, ki je bilo konec septembra v Trogirju. Srečanja smo se udeležili prvič in bili smo navdušeni nad pristrčnim sprejemom, ki smo ga doživeli.

Oktobra smo začeli s poukom slovenščine, ki ga s pooblastilom slovenskega šolskega ministrstva v naših prostorih vodi **M. Donadić**. Pouk slovenščine poteka prvič v zgodovini našega kraja, kjer tradicionalno živi veliko Slovencev in ljudi slovenskih korenin. Pouku materinščine bomo dali popolno prednost, saj gre tudi za spoznavanje in ohranitev slovenske kulture, s katero zadnje čase izgublamo stik.

Enega načrta pa le nismo uresničili! Trdno smo sklenili,

da bomo obiskali Snežnik - goru pri Ilirski Bistrici, po kateri je naše društvo dobilo ime. Slabo vreme nas je prehitelo in izlet smo prstavili na pomlad.

Pač pa smo organizirali srečanje na lovranski marunadi. To je tradicionalna kulturno-gastronomska prireditev v Lovranu, ki je znan po maronih - vrsti kostanja, ki uspeva na našem območju. Prvo soboto in nedeljo v oktobru je bila marunada v Lovranu, naslednja dva konca tedna pa se je preselila v Dobroč in Liganj. Obiskovalci so imeli priložnost poskusiti pečene lovranske marone ali pa odlične slaščice iz maronov, kupili so lahko kakšen spominček, spili domačo medico ali mlado vino, seveda v veseljem vzdušju z glasbo in plesom. Naslednje leto nikar ne zamudite te oktobrske prireditev!

Vasja Simonič

SEMINAR O OKVIRNI KONVENCIJI ZA ZAŠČITO NACIONALNIH MANJŠIN

V Splitu je 15. in 16. septembra v organizaciji Sveta Evrope in hrvaške vlade potekal seminar o izvajanju Okvirne konvencije za zaščito nacionalnih manjšin. S strani Sveta Evrope sta prišla član in tajnik odbora za posvetovanje, **Rainer Hofman** in **Antti Korkeakivi**, hrvaško vlado pa sta zastopali predstojnica Urada za nacionalne manjšine **Milena Klajner** in njena pomočnica **Bahrija Sejfić**. O pomembnosti seminarja priča tudi udeležba. V Split so prišli svetovalec predsednika države za politični sistem **Siniša Tatalović**, poslanci Hrvaškega sabora, predstavniki različnih ministrstev, Republiškega sveta za nacionalne manjšine, Komisije za odnose z verskimi skupnostmi ter več regionalnih in lokalnih samouprav na Hrvaškem. Na posvetu so aktivno sodelovali tudi predstavniki nevladinih organizacij in združenj nacionalnih manjšin, med njimi mladi predstavniki češke, italijanske, črnogorske, bošnjaške in romske skupnosti. S tem pa seznam udeležencev še ni izčrpan. Prišli so tudi predstavniki mednarodnih organizacij, ki spremljajo izvajanje Okvirne konvencije za zaščito nacionalnih manjšin.

Izrečene so bile misli, da takšni posveti zelo koristijo predstavnikom regionalnih in lokalnih organov ter združenj nacionalnih manjšin, saj lahko sami predstavijo svoje probleme in se prepričajo o odnosih med Hrvaško in Svetom Evrope.

Prvi dan je seminar vodila **Milena Klajner**, drugi dan pa predsednik Republiškega sveta nacionalnih manjšin **Aleksandar Tonauer**. V poročilih odbora za posvetovanje Sveta Evrope in Urada za nacionalne manjšine Vlade RH je opisano delovanje in položaj nacionalnih manjšin v minulem petletnem obdobju.

Boštjan Kordiš

SLOVENIJA IN HRVAŠKA PO STARIH POTEH

Poletje se je glede dvostranskih odnosov med Slovenijo in Hrvaško na videz pričelo prav idilično. Celot-

no pomlad so se javno in tajno srečevali predstavniki z obeh strani meje, javnosti obeh držav sta vladi prepričevali, da bo po medvladnem sestanku na Brionih vse drugače. **Janez Janša** in **Ivo Sanader** sta obljubila nove čase in na Titovem otočju razpredala o velikem prijateljstvu ter novem obdobju, ki ga bo omogočila tudi izjava o izogibanju incidentov. Na opozorila tistih, ki dobro poznajo slovensko-hrvaške odnose, da bo sožitje kratkega roka in da bo izjava živela le kratek čas, se, predvsem slovenski politiki, niso odzvali. Sanader in Janša sta izjavo razumela kot dokument, v katerem je zapisana politična volja in odločitev, da se tovrstni zapleti rešujejo v skladu z evropskimi merili. Optimizem ni bil upravičen. Izjava je živela le dva meseca, saj jo je Hrvaška grobo poteptala, ko se je z Italijo (seveda za hrbtom Slovenije) dogovorila o razdelitvi epikontinen-

talnega pasu. Slovenija je na hrvaško-italijansko dogovarjanje odgovorila s pripravo zakona o ekološki coni in epikontinentalnem pasu, ki naj bi zaščitil slovenske interese v Jadranu. Še preden je bil zakon sprejet, ga je hrvaška vlada označila za politično škodljivega, kolege v Ljubljani pa obtožila teritorialnih pretenzij. Po pričakovanjih so se odnosi med državama drastično poslabšali. Hr-

vaška je ljubljanskega veleposlanika **Maria Nobila** poklicala na posvet v Zagreb, slovenskega veleposlanika **Petra Bekeša** pa na zunanje ministrstvo, da pojasni odločitev slovenske vlade. Dvoma, da bo državni zbor zakon sprejel, ni bilo. Preslišani so bili nekateri pomisleki o tem, ali je to ustrezna pot in ali je kaj takega sploh možno storiti. Še več, tisti, ki so dvomili o smiselnosti in neškodljivosti slovenskega početja, so bili skoraj razglašeni za narodne izdajalce.

Hrvaška po pričakovanju ni stala križem rok. Sabor je najprej za govorniški pult povabil premiera Sanadera, ki je poslancem (v Titovem slogu) dejal, da Hrvaška "ne zahteva tujega, svojega pa ne bo dala". Poslance in javnost je pozval, naj ne dramtizirajo in ohranijo prisebnost, saj se "ni nič zgodilo"; odločitev državnega zbora je po njegovem mnenju pravno nična. Zagotovil je, da ne bo popuščanja in

da bo vlada zavarovala nacionalne interese. Sanader se je sicer slovenskemu političnemu vrhu zahvalil, ker je ločil vprašanje podpore Hrvaški v EU od odprtih vprašanj. Poslancem je predstavil noto in pismo zunanje ministric **Kolinde Grabar - Kitarović** slovenskemu kolegu **Dimitriju Ruplu**, v katerih uradno predlagajo prenos reševanja morskoga spora na "mednarodno pravosodno telo". Naslednji dan je sabor potrdil deklaracijo, v kateri je ugotovil, da je slovenski zakon o zaščitni ekološki coni in epikontinentalnem pasu nič in mednarodnopravno neutemeljen in da je njegovo sprejetje poskus posega v hrvaške suverene pravice. Sabor je sklenil, da je treba vprašanje razmejiti na morju reševati pred mednarodnimi pravosodnimi telesi in da ima vlada vso podporo parlamenta.

Po pismu hrvaške zunanje ministric slovenskemu kolegu se je pričelo brezplodno dopisovanje Kitarović-Rupel. Ministrica je Sloveniji uradno predlagala, da o poteku meje (vendar le tiste na morju) odloči nedefinirano mednarodno pravno telo, Rupel pa je v odgovoru hudo kritiziral neverodostojno hrvaško obnašanje v preteklih letih, ko bi lahko prišli do razrešitve številnih dvostanskih odprtih vprašanj, pa jih je Hrvaška "minimalizirala" (Ljubljanska banka, Hotiza, sporazum Drnovšek-Račan, sops...). V Zagrebu so Ruplovo pismo razumeli kot zavrnitev hrvaške-

ga predloga, Kitarovićeva je prepričana, da je Ruplovo pismo "po vsebini in pristopu nadaljevanje prakse, ki je označevala zadnjih petnajst let reševanja problemov v slovensko-hrvaških odnosih".

Na Hrvaškem so predlog o prenosu spora na tretjega sicer razumeli kot zmago, saj se je zgodba s tem, ko so predlagali konkretno razreševanje (ki ga Slovenija ne sprejema) opravili svoj del posla. Češ, mi hočemo, oni nočejo. Ob tem je seveda zanimivo, da se je Hrvaška

tokrat v predlogu slovenski strani izognila besedi arbitraž. Delo je novembra lani razkrilo, da je hrvaški politični vrh sklenil, da se z dvostranskimi pogajanjimi ne bo več ukvarjal, prav tako je na stranski tir postavil arbitražo, saj je zanj značilna kompromisna rešitev, tudi mimo znanih rešitev iz mednarodnega prava, ponavadi v korist šibkejšega. Po teh informacijah bi v Zagrebu najraje videl, da bi spor reševalo mednarodno sodišče za

pomorsko pravo v Hamburgu, ki je za Slovenijo nesprejemljivo, saj bi se iz postopka izvzela tudi sporna mejna območja na kopnem.

Nekakšno osvežitev v slovensko-hrvaške odnose sta prinesla predsednika **Stjepan Mešić** in **Janez Drnovšek** na oktobrskem srečanju srednjeevropskih predsednikov v Zagrebu. Glede na to, da imata več ali manj protokolarni pristojnosti, se je sicer postavilo vprašanje,

kolikšen je njun vpliv na vladi, vendar pa je pričakovanje, da bosta odločneje posegla v (ne)sporazumevanje med državama, ostalo. Predsednika se bosta nekje na Hrvaškem srečala še letos, vsaj za zdaj pa je jasno, da so njuna stališča precej podobna: da ni več prostora za dvostranska pogajanja, da je arbitraž povsem resna možnost in da jo je potrebno čimprej izpeljati. Drugače je pri obeh vladah. Hrvaška vztraja pri ultimatu: ali meddržavno sodišče v Haagu, ki naj odločale o morski meji, ali nič; Slovenija pa z vztrajanjem pri dvostanskih pogajanjih s pomočjo EU in, pogojno, za arbitražo. O sporazumu Drnovšek-Račan pa je slovenski predsednik v Zagrebu dejal: "Ni realno pričakovati, da bi ga Hrvaška sprejela. A tudi pred morebitno arbitražo bo ta sporazum pomemben element. Navsezadnje je to naš največji skupni pogajalski dosežek; obe vladi sta ga potrdili, torej sta v nekem tre-

nutku menili, da je najbolj pravičen, uravnotežen in tudi sprejemljiv kompromis. Hrvaška stran ga ni zmoгла ratificirati, ampak to dejstvo je ostalo in bo pomembno za arbitražo." V zadnjih tednih se je znova pojavilo ime uglednega francoskega pravnega strokovnjaka **Roberta Badinterja**, ki bi lahko prevzel vlogo arbitra. Mešić naj bi tako pred leti že imel njegovo privolitev, da bi arbitražo prevzelo arbitražno razsodišče v okviru Ovseja (ki ga vodi Badinter), pa je kot možnost omenjal tudi Rupel.

Slovensko-hrvaških odnosov se je v tedniku Nacional dotaknil tudi nekdanji zunanji minister **Miomir Žužul**; menil je, da bi lahko napeti odnosi med Ljubljano in Zagrebom premaknili zeleni datum sklepa pogajanj z EU, saj mora biti 25 parlamentov držav članic soglasnih s sprejetjem Hrvaške. Žužul pravi, da Rupla na Hrvaškem velikokrat "doživljajo narobe, saj ne upoštevajo dejstva, da nastopa s pozicij slovenskih interesov". Vendar pa je bil Rupel, je dejal Žužul, vedno med prvimi, ki so govorili v korist Hrvaške. Opozoril je tudi, da so bila vprašanja "do konca zakomplicirana zaradi izrazito nekvalitetnega in škodljivega sporazuma Drnovšek-Račan" in da se morata državi dogovoriti in strinjati, da obstajajo problemi, ki zahtevajo arbitražo.

Dotatno pa so v mesecih prerakanj odnose zastrupljali ekstremisti v Slovenski ljudski stranki, ki vseskozi omenjajo možnost nekakšnega referenduma o vstopu Hrvaške v EU, pa izjave obrambnega ministra **Karla Erjavca** o nakupu novega vojaškega plovila, da o izjavi hrvaškega pravnega strokovnjaka **Budislava Vukasa**, ko je sredi oddaje Otvoreno na HTV nenadoma začel groziti slovenskim turistom, ki bodo prišli na Jadran, niti ne govorimo. V slovensko-hrvaških odnosih torej nič novega.

Rok Kajzer

NADA DRNOVŠEK:**LEPEM IN
RAZMIŠLJAM.
KOZINA,
KOZINA,
KOZINA**

„Lepe spomine imam in v tem uživam,“ vam bo zaupala **Nada Drnovšek**. Junija je v Zagrebu začela pisati zgodbo svojega drugega stoletja, prvo je namreč že za njo. Rodila se je na Primorskem, moža našla v Zasavju, visoko starost dočakala na Hrvaškem. Preživela je habsburško monarhijo, jugoslovansko kraljevino, NDH, socialistično Jugoslavijo. Živi na zagrebški Šalati, v pravem zagrebškem meščanskem stanovanju. Na stenah večinoma slike slovenskih avtorjev. Nada Drnovšek je danes mama, babica, prababica in najbrž najstarejša Slovenka v Zagrebu.

Rojeni ste...

Desetega junija 1905. Ob vašem priimku se samo po sebi ponuja vprašanje, ali ste v sorodu s predsednikom države Janezom Drnovškom.

Družina mojega pokojnega moža izvira od tam, od koder je vaš Drnovšek. Nikoli nismo preverjali, ali smo v sorodu. Mož je rekel, 'imamo toliko sorodnikov Drnovškov, pustimo jih pri miru'. Najbrž pa bi kaj našli. Tam je namreč veliko Drnovškov.

Vi pa niste iz Zasavja...

Ne. Iz Kozine.

Mož iz Zasavja, v iz Primorske, pogovarjava pa se v Zagrebu.

Tako je. Živelimo smo v Kozini, pisali smo se Dekleva in živeli smo v lepi hiši. Oče je imel veliko trgovino in restavracijo. Leta 1918, le nekaj mesecev preden so prišli Italijani - no, takrat so že prihajali in že zasedali Primorsko -, smo zapustili Kozino. Za-

kaj natančno, ne vem. Najbrž je obstajal kak nalog, da moramo oditi. Oče nas je 'spakiral' in preselil v Ljubljano. Takrat sem bila stara 13 let.

Oče je hišo prepustil stricu in mu naložil, naj jo proda - kolikor za njo dobi, pač dobi. Na Primorskem nismo smeli ostati. Prepričana sem, da je oče dobil namig, da mora zapustiti rojstni kraj. In to kljub temu, da ni bil politik ali da bi se s politiko ukvarjal. V centru Kozine smo imeli restavracijo, v kateri so se proti večeru zbirali možakarji in jasno - politizirali. Kaj pa drugega! Verjetno so Italijani za vsakega posameznika vedeli, kaj je in kaj ni. V začetku jeseni leta 1918 smo se tako preselili v Ljubljano.

Kako ste se znašli v novem okolju?

Tam smo šli takoj v šolo, licej. V Ljubljani smo ostali vse do trenutka, ko je oče v Trbovljah kupil hišo in imel tam trgovino. No, tam sem se poročila in dobila enega Drnovška!

Kozina, Ljubljana, Trbovlje... Zdaj verjetno sledi Zagreb?

Mož je imel v Zagrebu službo. Po študiju na Dunaju je dobil službo v podjetju Metal. Videl je, da posel uspeva in je, ne vem sicer kdaj, saj se takrat še nisva poznala, dal odpoved in ustanovil svoje podjetje, ki ga je imel do socializma. Bil je specializiran za tiskarski svinec in je 'dobil' skoraj vse tiskarne. Najbrž je tako dobro delal, da so ga hoteli imeti. S tem se je ukvarjal do socializma, potem je šel v službo in ostal v kovinski stroki.

Ko ste se spoznali z možem, je on že bil v Zagrebu. Kdaj ste se vi preselili?

V Zagreb sem prišla mlada, stara 23 let. V Trbovljah sva se poročila. Rekel je, da mu je v Zagrebu dolgčas. V Trbovlje se je vozil vsako nedeljo, saj v Zagrebu tačas ni bilo veliko Slovencev, zato je tudi rad prihajal domov. Kasneje se je vpeljal in 'udomačil'.

Kako pa ste se vi navadili na hrvaško glavno mesto?

Sama v službo nisem hodila, saj za to ni bilo potrebe. Mož je imel podjetje, jaz pa sem prevzela skrb za otroke, za obe hčerki. Ena je zdravnica, ena kemik. V službo sem šla šele, ko sta se obe vpisali na univerzo. Rekla sem: zdaj nisem več potrebna in rada bi delala. Dobila sem službo v knjigovodstvu Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti, kjer sem bila do upokojitve. Ko sem začela hoditi v službo, sem bila stara 38 let. Kljub tej starosti in dejstvu, da prej nisem delala, sem se znašla. Nič mi bilo tuje in hitro sem se vživela. Danes, ko se pogovarjam z vami, govorim veliko, sicer (smeh) pa sem zelo tih človek, vedno se držim 'bolj nazaj'. Nisem glasna. Prav rada pa v Zagreb nisem šla. A se je treba prilagoditi.

Seveda. Vendar pa vseskozi enostavno najbrž ni bilo. Preživeli ste kup držav, avstrijsko-madžarsko monarhijo, Italijo, Kraljevino Jugoslavijo, NDH, SFRJ...

Veliko tega, ja. Govorilo se je, na primer, da Hrvati grdo gledajo Slovence. Ni res. Nič takšnega, denimo zapostavljanja, nisem čutila. Moj mož je imel, ko sem prišla v Zagreb, že nekaj prijateljev, pa tudi veliko Slovencev je bilo tukaj. Spomnim se celega omizja Slovencev, samih neporočenih. Prve dni po mojem prihodu me je mož predstavil omizju in fantje so rekli - če si ti našel takšno ženo, jo bomo pa še mi. Res so se trije nato poročili, ampak vsi v Sloveniji.

Najtežji časi, se mi zdi, so bili v času NDH. Paveličeva politika je bila strah in trepet. Malo smo se, kljub temu, da se s politiko nismo ukvarjali, 'nazaj potegnili'. Tudi slovenska družba se ob sobotah ni več sestajala. Da ne bi kdo kaj narobe razumel, čeprav nismo politizirali.

Zadnje raziskave kažejo, da je v Zagrebu in nasploh na Hrvaškem vedno manj Slovencev.

Prej so bili Slovenci veliko bolj cenjeni. Povečini so bili strokovnjaki, ki pa jih je na Hrvaškem primanjkovalo. Mož, kot sem že dejala, je delal po celi Hrvaški, ker strokovnjakov tega profila ni bilo. Klicali pa so ga tudi iz slovenskih tiskarn. Zaradi tega so Slovence takrat zelo cenili. Zdaj se mi zdi da zmeraj manj. In tudi zmeraj manj jih je -

novi ne prihajajo.

Je kriva tudi politika? Sploh v zadnjem času?

To pa zagotovo. Ena velika 'faušija' je v ljudeh. Slovenija bolj napreduje, živi se boljše in ... No, velikokrat slišim vprašanje, zakaj Hrvati niso takšni kot Slovenci. Včasih so se, ko je kdo začel kakšen posel, slišalo, da mora dobiti kakšnega Slovenca, češ da so pošteni, zanesljivi, da dobro delajo in da znajo delati. Zato so zelo radi jemali Slovence. Zdaj tega ni več. Besed, "zdaj smo dobili enega Slovenca in poslej bo vse v redu" ne slišiš več.

Imate stike s Slovenci tukaj v Zagrebu?

Ja. So pa na žalost skoraj vsi že umrli. Jaz nosim zastavo.

Kako pa ste se v Zagrebu pogovarjali s hčerkami?

Moje punce, čeprav so poročene v Zagrebu, seveda govorijo odlično slovensko. Zakaj? Ko so bile punčke, ko so začele govoriti, sem jim rekla - ko greste ven, govorite hrvaško. Kadar ste doma, samo slovensko. Tako so punce lepo zrasle v slovenščini. Otroci Slovencev v Zagrebu ne znajo slovensko. Zelo malo staršev je na to pazilo. Glede tega je bil tudi moj mož zelo strog. Zaradi dejstva, da znajo dobro slovensko, sem srečna in ponosna, saj ni bilo

lahko. Ko gredo v šolo, govorijo hrvaško, ko se igrajo s prijatelji, govorijo hrvaško, povsod je treba govoriti hrvaško. Prav zato so bile tudi služkinje zmeraj iz Slovenije. Dali smo oglas v Ljubljani, da se doma jeziki niso mešali. In je uspelo. Hvala bogu.

Ste imeli kdaj željo, da bi se preselili nazaj v Slovenijo? Kozino?

Veliko željo! Zelo veliko željo! Ampak veste kaj - prestara sem. Ne vem, kam bi šla in kdo bi me vzel (smeh). No, ena od hčerk si je v Ljubljani kupila stanovanje in vesela sem zaradi tega. Od začetka njen mož, Zagrebčan, ni bil najbolj navdušen. Včeraj sem ga vprašala, ali se je že privadil. Je rekel, da se je in da mu je lepo. Da je veliko bolj 'mirno'. Tukaj je zmeraj nekaj - po televiziji, v časopisih. Vsak dan poslušamo in beremo koga so ubili. To se dogaja dnevno. Da o političnih kregarjih in metanjih polen pod noge niti ne govorim. No, zdaj je na oblasti Ivo Sanader in zdi se mi, da je najbolj inteligenten od vseh politikov, ki so bili doslej na oblasti.

Kakšno pa je življenje v sedanji Hrvaški?

Ne bi rekla, da je najboljše. Plače so slabe, pokojnine so slabe, ljudje težko živijo. Soseđa mi je povedala, da ima pokojnino, od katere niti en človek ne more živeti - 38.000 tolarjev. To ni ena, veliko je takšnih,

ki ne morejo živeti. Stisnejo pač. Ni lahko, še posebej za upokojeince. Sama imam slovensko pokojnino, po možu. Z njegovo pokojnino lahko živim.

Se eno klasično vprašanje, ki se mu ne moreva izogniti. Recept za dolgo življenje.

Povedati moram, da smo dobro živeli. Mož je dobro zaslužil, sama pa tudi nisem človek, ki bi trošil na veliko. Živeli smo lepo, imeli vse, kar smo želeli, hčerkam smo vse privoščili. Imeli smo abonmaje, hodili na koncerte,... Ko so bile krize, smo pač živeli bolj skromno. Služkinje pač nismo imeli ves čas. No, zdaj imam tole mojo Jelico, ki skrbi zame. Jelica je begunka iz Bosne, ki pravzaprav nima kam iti. Hčere so se poročile, mož je umrl in nisem imela nikogar. Sama pa ne morem živeti. Zdaj je pri meni že pet let.

Najbrž moraš imeti lepo življenje, da doživiš 100 let.

Ja. Ne vem pa, kako dolgo bom še žive-la.

Se mi zdi da še kar dolgo.

Vse drugo še gre, le gotova vase nisem. Ven, na primer, ne grem več sama. Veste kaj, solidno je treba gledati na ta leta! Z Jelico greva zdaj, poleti, že ob osmih zjutraj na sprehod. Kasneje je vroče. Hčerka mi je rekla, da sem zelo 'pametna', češ, kdo si je izmislil, da gre ob osmih zjutraj na sprehod. Pa sem jo vprašala, če naj grem ob dvanajstih. V največji vročini. Po sprehodu zajtrkujeva in jaz ležem. Dopoldne si privoščim malo poležavanja; brez tega počitka ne bi šlo čez dan.

Kaj počnete čez dan? Na policah vidim kar precej knjig. Berete veliko?

Rada berem. Ko so punce rekle, da bi imele kakšno knjigo, smo jih kupili. To je kapital, ki se ne zavrže! Brati sicer ne morem veliko, ker me začnejo boleti oči. Sicer pa bom prav zdaj sama, saj je večina mojih, zaradi počitnic, zunaj Zagreba. Šli so vsak na svoje. No, Jelica je tu. Če bi me zapustila, bi bila čisto na koncu (smeh). Jelica me tudi večkrat vpraša, kaj počnem dopoldne, ko ležim v svoji sobi. Nič me ne kličete, mi pravi.

In kaj počnete?

Razmišljam. Kar nekaj dni, denimo, mi je po glavi šlo zgolj - Kozina, Kozina, Kozina. Kozina od mojega petega leta naprej. To je, kakor da se z nekom pogovarjam. Zmeraj imam kakšno temo; spominjam se šole, liceja... In pravim, joj, moje licejke, zagotovo ni nobena več živa. Ampak - kdo doživi sto let? Lepe spomine imam in v tem uživam.

Rok Kajzer

IVAN STOŽIR IN GRIČKI TOP

V prejšnj številki Novega odmeva smo podrobno opisali življenjsko pot **Ivana Stožirja**, našega rojaka, ki velja za očeta hrvaške meteorologije. Le malokdo ve, da je Stožirjevo ime tesno povezano tudi z enim od simbolov Zagreba - gričkim topom, ki zagrebčanom vsak dan naznani poldne.

V 19. stoletju so mestni očetje ugotovili, da vsakodnevno naznanjanje poldneva s cerkvenimi zvonovi ni zadostno in dovolj slišno. Upravitelju meteorološke postaje na Griču Ivanu Stožirju so naročili, naj poišče kakšno boljše možnost. Stožir je kapetana 53. polkovnije Đura Čačkovića prosil, naj pripravi kanon. Postavila sta ga ob okno južnega krila stavbe, ga usmerila na tedanje Promenade, današnje Strossmayerjevo sprehajlišče in prvi strel se je razlezel natanko opoldne na novo leto 1877. Odlej je to zagrebška tradicija, ki so jo prekinili samo enkrat - na začetku 1. svetovne vojne. Prepoved uporabe kanona je mestno poveljstvo utemeljilo z varčevanjem s strelivom, pravi vzrok pa je bržkone tičal drugje. 27. maja leta 1915 je predsedstvo Kraljevske banke mize (apelacijskega sodišča) pisno protestiralo pri vladi, češ da strel iz topa vsak dan vznemiri, preseneti in pretrese njihove uslužbenice, da jim pisala kar padejo iz rok in da so dalj časa nesposobni za nadaljevanje dela.

V zgodovino gričkega topa se je vpisala tudi tragična nesreča. 2. novembra leta 1903 se je smrtno ponesrečil Andrija Slokan, ki je bil zadolžen za vsakodnevno streljanje. Kljub strogi prepovedi je imel tedaj pri sebi 2,5 kg smodnika (za en naboj kanona je zadostovalo 30 gramov). Smodnik je eksplodiral in usmrtil Andrijo Slokana. Med preiskavo in sodnim postopkom sta upravljanje s kanonom za nekaj časa prevzela akademik **Andrija Mohorovičić** in kapetan **Đuro Čačković**.

Franc Strašek (povzeto po delu Milana Sijerkovića "Hrvatski vremenari")

ZAČETEK GENOCIDA NAD SLOVENCMI LETA 1941

Letos mineva 60 let od konca 2. svetovne vojne, ko je slovenski narod preživel najtežje trenutke v svoji zgodovini.

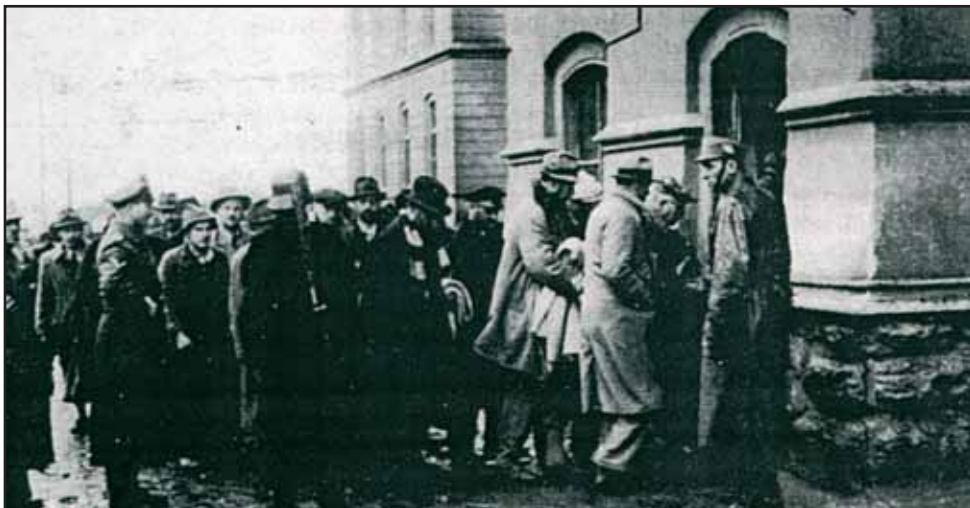
Hitler je že 27. marca leta 1941 izjavil, da bo najhujša usoda srbskega naroda zadela tudi slovenski narod: predvidenima šefoma civilne uprave v Sloveniji dr. **Uiberreitherju** in **Kutscheru** je naročil, naj ponemčita slovenski pokrajini, ki ju bo zasedla nemška vojska. Za uresničitev tega cilja so bile predvidene tri faze:

1. množičen izgon Slovencev, zlasti narodno zelo zavednih,
2. načrtno množično naseljevanje Nemcev na slovensko ozemlje,
3. popolno in nasilno ponemčenje vseh tistih prebivalcev, ki bi ostali vsaj začasno v zasedenih pokrajinah.

Osnovne smernice za izgon je podpisal sam **Himmler** aprila leta 1941, ko je tajno obiskal Maribor in Celje. Smernice nadrobno opisujejo postopke za genocid nad Slovenci. Načrtovana je bila izselitev 220 do 260 tisoč Slovencev. Že 14. aprila leta 1941 je bil izdan ukaz, da se v Mariboru ustanovi preselitveni štab. Kasneje tudi na Bledu. Aretacije in izgon Slovencev na Hrvaško so se začeli 9. aprila iz Gornje Radgone, 11. aprila iz Maribora, 21.-23. aprila iz Posavja, 9. maja iz Ljutomera naravnost v Varaždin. Aretacije so potekale po seznamih, prejetih iz Berlina. 4. junija leta 1941 so na konferenci v Zagrebu Nemci in ustaši dogovorili konkretne postopke za uresničitev načrta preseljevanja Slovencev na Hrvaško. Nekaj dni kasneje se je Pavelić sestal s Hitlerjem in se dogovoril o izgonu Srbov iz Hrvaške v Srbijo, da naredijo prostor za Slovence. Prvo preselitveno taborišče v Mariboru je bilo v Meljski kasarni, od koder so šli prvi organizirani transporti izgnancev v Srbijo, Hrvaško in Bosno. Prvi transport izgnancev je 7. junija leta 1941 iz Slovenske Bistrice v Srbijo (Arandelovac) odpeljal 300 oseb. Kasneje je iz preselitvenega taborišča Maribor odpeljalo 24 transportov (10 v Srbijo in 14 v Slavonko Požego na Hrvaškem). S transportom iz Maribora je bila 18. julija leta 1941 izgnana moja družina Kramar, nas pet otrok, oče, mama, očetova mama, očetova sestra in dva očetova brata. Tudi iz Šentvida je odšlo v Srbijo pet transportov, eden pa iz Brestanice. Do 26. julija leta 1941 je bilo s transporti pregnanih 13.347 Slovencev in 71 Hrvatov. Hrvatke so pregnali samo junija. Kasneje so jih morali pustiti pri miru. Ko je avgusta leta 1941 v Meljsko kasarno prišla nemška vojska, je izseljevanje šlo prek Rajhenburškega grada v Brestanici, kjer je bil ustanovljeno največje preselitveno taborišče v Evropi. Prek njega je bilo izseljenih prek 63.000 Slovencev, predvsem v Nemčijo. Izseljevanje je potekalo tudi iz manjših in začasnih taborišč, kot so bila v Šentvidu in Goričanih v Celju. Se vedno ni znano, koliko svojcev partizanov in talcev in tudi prebivalcev požganih vasi na Primorskem je bilo izgnanih v letih 1942-1944.

Ta genocid nad Slovenci v 2. svetovni vojni je bil v nekdanji Jugoslaviji zanemarjen in pozabljen, rekel bi celo, da je država spomin nanj zatrla. Izgnanci in begunci so bili in ostali najrevnejši v Sloveniji. Šele samostojna država Slovenija je priznala, da smo žrtve vojnega nasilja in nam dala nekaj zadoščenja, ki pa ga večina nikoli ne bo mogla uživati, saj je največ izgnancev in beguncev že pomrlo.

S. Alojz Kramar

ANTON TONE POTOKAR: LEZNIČAR, PREVAJALEC, KRITIK, ČASNIKAR

Anton Potokar se je rodil 13. septembra leta 1908 v Predolah, v občini Račna na Dolenjskem. Šest razredov klasične gimnazije je končal v Šentvidu pri Ljubljani. Leta 1926 ga je življenjska pot odpeljala v Beograd na železnico in odtlej je živel zunaj Slovenije. V Beogradu je leta 1928 končal železniško prometno šolo, nato pa je kot železniški uslužbenec delal v različnih krajih tedanje Jugoslavije: v Srbiji, Makedoniji in na Hrvaškem. Prvo službo je dobil leta 1928 v Veliki Kindi, pozneje pa so ga železniški tiri odpeljali na službovanje v Vršac, Beograd, Kosovsko Mitrovico, Vlačane v Makedoniji, Orlovat v Banatu. Med 2. svetovno vojno je služboval v Slavonskem Brodu, leto 1946 je preživel v Beogradu, leto dni pozneje pa je dobil službo na železnici v Zagrebu. V Zagrebu je dočkal upokojitev (1964), tu pa je tudi umrl (1985). Na železnici je deloval kot uradnik, postajenačelnik in prometni disponent, nekaj časa je delal v finančni službi, bil pa je tudi šolski uradnik - inštruktor.. Po upokojitvi je ostal v Zagrebu do smrti

Potokarjevo literarno delo - Potokar je začel pisati že v gimnaziji, kjer so ga sošolci poznali kot zaljubljenca v literaturo. Prvo literarno delo je objavil leta 1925. O njegovi ustvarjalnosti je veliko pisal Janko Moder, slovenski prevajalec, eden od ustanoviteljev Društva slovenskih književnih prevajalcev. Službovanje pri državni železnici je Potokarja pripeljalo v različne kraje tedanje države, tam je spoznaval različne kulturne značaje in različne književnike. "Potokar ni obsedel na domačem pragu, dolga leta nam je odkrival bogastvo naših bratov in sester," je zapisal **Viktor Smolej**. Kot prevajalec, esejist, kritik in publicist je deloval prek 55 let. Svoja besedila ter prevode iz slovenščine in v slovenščino je objavljval v številnih časopisih, periodični publicistici in revijah: Politika, Pravda (Beograd), Svobodna mladina, Srpski književni glasnik, Glasnik proforskih društava (Beograd), Nova obzorja, Razgledi, Hrvatsko kolo, Izvor, Književne novine, Ljetopis Matice srpske (Novi Sad), Brazde (Sarajevo), OKO (Zagreb) ...

Zaradi zaslug za kulturno povezovanje Hrvatov in Slovencev v književnosti so ga sprejeli v redno članstvo Društva pisateljev Hrvaške.

Potokarjev zbornik - Društvo slovenskih književnih prevajalcev je leta 1987 izdalo Potokarjev zbornik, ki vsebuje obširno bibliografijo Potokarjevih del in zapise o njegovem ustvarjanju. Ivan Cesar iz Zagreba je opisal pomen Potokarjevih knjižnih prevodov za medsebojno spoznavanje jugoslavanskih književnosti. Vlado Opačić iz Zagreba je povzel Potokarjevo sodelovanje pri časopisu OKO, **Janko Moder** iz Ljubljane je prispeval besedilo z naslovom Jankec, Jankec- nekaj spominov na Toneta Potokarja, **Branimir Žganjer** iz Zagreba besedilo Zmeraj delaven in na tekočem, **Vik-**

POTOKARJEVA LISTINA

Zveza književnih prevajalcev Jugoslavije je leta 1987 na predlog Društva slovenskih književnih prevajalcev ustanovila Potokarjevo listino, ki so jo podeljevali prevajalcem za posebno odlične ali uspešne prispevke k vzajemnemu prevajanju književnosti narodov in narodnosti Jugoslavije. Potokarjevo listino so podeljevali v Sloveniji na septembrskem/oktoberskem srečanju Društva slovenskih književnih prevajalcev.

tor Smolej iz Ljubljane pa besedilo **Za Tonetom Potokarjem**.

Potokarjev zbornik so uredili **Kajetan Gantar**, **Frane Jerman** in **Janko Moder**. Izšel je v slovenskem, srbskem, hrvaškem, albanskem in makedonskem jeziku. Potokarjevo delo je v zborniku razdeljeno na tri dele: Prevodi iz slovenščine v srbski in hrvaški jezik, Prevodi v slovenščino (obakrat s tremi podskupinami: novele in odlomki proznih del; pesmi; esejistika, razprave, kritike, članki), Prevodi iz bolgarščine v slovenščino. V tem poglavju so posebej obdelane štiri samostojne knjige (Pirhi - mladinska in otroška literatura, Bolgarske novele, Elin Pelin: Jaz, ti, on, Jordan Jorkov: Ko bi mogla govoriti), ostali prevodi bolgarske poezije ter članki, kritike i ostali napisi z bolgarsko tematiko. Nemogoče je naštetii vse pisatelje, ki jih je prevajal Potokar. Janko Moder je v Slovenskem leksikonu novejšega prevajanja naštel 70 knjižnih prevodov. Med prevodi krajše proze, poezije in publicistike je 86 slovenskih ter 116 hrvaških in srbskih avtorjev. Za ilustracijo le naključen izbor nekaterih pomembnejših slovenskih in hrvaških avtorjev, ki jih je prevajal Potokar: Fran Levstik (Martin Krpan), Lovro Kuhar - Prežihov Voranc, Ivan Cankar (prvič že leta 1933), Ciril Kosmač, France Bevk, Janez Trdina, Janez Stanovnik; Branimir Čopić, Ivo Andrić (Most na Drini, Travniska kronika), Dinko Šimunović, Miroslav Krleža, Dositej Obradović, Vladan Desnica, Čedo Prica...

Potokar v Slovenskem domu - Tone Potokar je bil aktiven član zagrebškega Slovenskega doma. Skoraj dvajsetkrat je bil izvoljen v upravni odbor. Z **Ružo Lucijo Petelinovo** je sodeloval pri organiziranju kulturnih programov. Izkazal se je kot predavatelj. Leta 1948 je v Slovenskem domu pripravil 70-minutno predavanje o **Kristu Botevu**. Na večeru novejšje slovenske lirike, ki ga je Slovenski dom pripravil v koncertni dvorani Istra 11. junija 1951, je bil Potokar govornik, v programu pa so kot recitatorji sodelovali znani slovenski igralci in igralkе, člani zagrebških gledališč, pela pa sta člana opere HNK. Leta 1957 je predaval o kulturnih stikih med južnimi Slovani.

Za Zagreb je mogoče najbolj pomembno njegovo sodelovanje v časopisu za kulturo "OKO", ki je trajalo deset let, začelo pa se je že s peto številko leta 1973. Tone Potokar je umrl 14. maja leta 1985 v Zagrebu, pokopan pa je v Ljubljani, kjer "počiva v domači slovenski zemlji".

Silvin Jerman

Viri: Slovenski biografski leksikon, Leksikon slovenska književnost, Slovenski leksikon novejšega prevajanja, Potokarjev zbornik, monografija Slovenski dom v Zagrebu 1929-1999.

KRONIKA KULTURNIH DOGODKOV

UROŠ LAJOVIC IN ZAGREBŠKA

FILHARMONIJA

- Po dolgi odsotnosti je Zagrebška filharmonija ponovno gostila slovenskega dirigenta **Uroša Lajovica**, nekoč šefa dirigenta današnjega Simfoničnega orkestra HRT. Lajovic je profesor dirigiranja na Dunaju, od leta 2001 pa tudi šef dirigent Beograjske filharmonije. Na programu koncerta v dvorani Lisinski 13. maja so bila na sporedu dela Schuberta, Beethovna, Juranića in Čajkovskega. V koncertu za klavir in orkester L. van Beethovna je nastopil solist **Predrag Mužijević**, pianist, ki po končani zagrebški akademiji šolanje in kariero uspešno nadaljuje v Združenih državah Amerike.

HRVAŠKA MAŠA V ČAST DOLIČKEGA

- Ob otvoritvi 5. mednarodnega tekmovanja pevskih zborov 19. maja v Zadru, ki je bil posvečen pol stoletja umetniškega delovanja zborovodje **Antuna Doličkega**, je bila v cerkvi Sv. Stošije izvedena slovena Hrvška maša Borisa Papandopula. Dirigiral je **Vladimir Kranjčević**. Skupaj s Slovenskim komornim zborom so nastopili solisti iz Ljubljane in Zagreba: **Mateja Arnež Volčanšek**, **Martina Matić Borse**, **Ivan Gamulin** in **Jože Vidic**.

DNEVI SATIRE V ZAGREBU

- Slovenski umetniki so tudi letos nastopili na številnih poletnih prireditvah na Hrvškem. Letošnje 29. dneve satire v Zagrebu je 3. junija odpr-

la predstava Othella v izvedbi Mladinskega gledališča iz Ljubljane in v režiji **Vita Tauferja**. Dogodek je zasenčilo nerazumljivo ravnanje publike, ki se je v velikem delu razbežala pod pretvezo, da ne razume slovenščine. Kar je nenavaden izgovor, saj se ve, da dobre predstave vselej premagajo jezikovno pregrado.

Predstavo Othella, ki nosi podnaslov znanstveno-fantastična opera v štirih dejanjih, je napisal dramaturg **Rok Vilčnik**, zaposlen v Mestnem gledališču Ptuj. Je avtor še desetih dramskih tekstov, zbirke poezij, pripovedk, romanov. Uvrščajo ga med vodilno pero mlajše generacije slovenskih dramatikov.

Sheakespearjevega Othella v naslovni vlogi zamenja junakinja Othella, poveljnica zmagovalne armade in gubernatorica nemške postaje. Namesto Dezdemone spremljamo Othellinega moža, hrabrega vojaka Desmonda, ki je postal žrtev vsemogočnega spletkarja, popolnega robota Jaga, dvo-nožca iz bodočnosti, naseljene s podobami brez srca in neskončnim rokom trajanja.

Igralski ansambel je bil razdeljen v dve režijsko programirani skupini: na čelu cloveške skupine je bila amazonsko reprezentativna Othella (**Janja Majnzal**), v robotski pa sta bila Jago in Emilija (**Ivan Peternelj** in **Neda R. Bric**).

SLOVENSKI

GLASBENIKI NA

POLETJU V MUZEJU

- Na zagrebški poletni prireditvi, ki je potekala od 23. junija do 16. julija, je že prvi večer nastopil **Vlado Kreslin** v sodelovanju z **Miljenkom Jergovićem** in **Šajeto**. Kreslin je bil predstavljen kot največja slovenska rock/pop zvezda. Doslej je objavil 13 albumov in 3 knjige. Njegovi umetniški partnerji so **Serbedžija**, **Ekman**, **The Cannons**, **Taylor**,

Theesink, **Bajuk**, **Sidartha**, **Stefanovski**, **Predin**, **Lovšin**, **Šajeta**, **Jerković**, **Divljan**,

REM ... Peter Buck ga je januarja povabil, da pred 10 tisoč ljudmi v ljubljanski hali Tivoli z **Michaelom Stipeom** in ob spremljavi **Chrisa Eckmana** iz REM odpoje "The Passenger" **Iggyja Popa**.

6. julija so skupaj nastopili **Tomaž Pengov**, **Bojan Drobež** in **Allan Taylor**, ki z 18 albumi velja za enega najbolj cenjenih angleških kantavtorjev.

Tomaž Pengov je najskrivnostnejši lik slovenske glasbene scene. Svoj legendarni prvi album *Odpotovanja* je posnel v hišni kopalnici davnega leta 1973. Po 15 letih tišine je napravil pravi diskografski bum, ko je objavil 3 albume v 8 letih. Za seboj ima 4 albume in 32 let kariere. **Boris Drobež** je ugledni slovenski kitarist. Leta 1980 je objavil prvi solistični avtorski kitaristični album. S prijateljem Pengovom je v večni tekmi, kdo bo posnel manj albumov in imel manj nastopov.

REŠKE POLETNE NOČI

- Dramski program reške prireditve je 24. junija odprla praižvedba poetične drame *Marš/Pesem nad pesmijo B.M. Koltča* v režiji **Ivice Buljana**. Koprodukcija reškega HNK in Mini teatra iz Ljubljane je zamišljena kot interaktivna dialogiška instalacija z mednarodno ekipo, v kateri sta tudi slovenski umetnici **Đitka Haberl** in

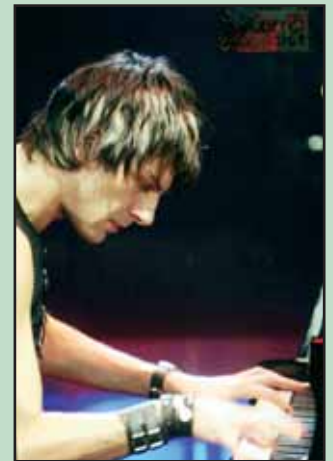
Olga Kacjan.

PULJSKI PUF

- Na mednarodnem festivalu izveninstitucijskih gledališč je Slovenija zastopal plesni duet **Maje Delak** in **Male Klime** s predstavo *Hi-res*, ki govori o različnih oblikah pretapljanja ljubezni v drugo bitje. Likovno identiteto predstave je z videom zagotovil **Mauricijo Ferlin**, luč je oblikoval **Jerko Šimenc**, glasbo pa **Hanna Preus**. Predstava je prejela posebno nagrado žirije.

HISTRIA FESTIVAL

- V puljski areni je od 2. julija do 13. avgusta potekal *Histria festival* s pomembno udeležbo iz Slovenije. Ob Slovenski filharmoniji, ki ji je dirigiral **Lorenc Blaž Arnič**, je kot solist nastopil **Maksim Mrvica**, kla-

virski virtuoz in eden redkih hrvaških glasbenikov, ki se lahko pohvali s svetovnim uspehom in priznanji. Prvi album *The Piano Player* je prodal v milijonski nakladi. Mrvica je vemalejster "crossover" glasbe, tj. glasbe, ki kombinira elemente klasike z modernimi pop elementi. Na tokratnem koncertu je igral klavirski koncert S. Rahmaninova, 2. Simfonija P. I. Čajkovskega in uverturo k operi *Ruslan* in *Ljudmila*. Kot dodatek je izvedel priljubljen Čmrljev let *A. Hačaturjana*.

Tudi konec festivala je bil v znamenju slovenskih umetni-

kov. 13. avgusta je nastopil Balet SNG iz Maribora z baletom Grk Zorba Mikisa Theodorakisa. Zadnji prizor drugega dejanja, ko solisti plešejo sirtaki skupaj s celo vasjo, je publiko dvignil na noge. S ploskanjem so na bis izvabili še štiri variante sirtakija. Koreografijo in režijo je podpisal **Lorca Massine**, dirigiral je **Simon Robinson**. Solisti so bili **Anton Bogov** (Jolin), **Sergin Moga** (Zorba), **Alenka Laufer** (Marina), **Dragica Kladnik** (žena v črni) in **Marina Krasnova** (Hortense). Balet Grk Zorba je nastal leta 1988 po naročilu festivala Arena di Verona. Slavi kot eden od najuspešnejših baletov 20. stoletja. Doslej ga je videlo že preko 200.000 ljudi.

Posnetek baleta Grg Zorba je HRT predvajala 27. avgusta.

56. DUBROVNIŠKE POLETNE IGRE

- Tudi tokratne igre, ki so potekale od 10. julija do 25. avgusta, so močno zaznamovali slovenski umetniki. 11. julija je ob Dubrovniškem simfoničnem orkestru pod vodstvom **Zlatana Sržića** in proslavljenega hornista **Radovana Vlatkovića** kot solist nastopil tenorist **Marjan Trček**. 12. julija je nastopila pianistka **Dubravka Tomšič Srebotnjak**, ki je v atriju Kneževega dvora polnemu avditoriju podarila trenutke velike umetnosti. Izvajala je Mozartove in Chopinove skladbe. Naša velika umetnica, rojena Dubrovčanka, je dosegla sam vrh interpretacije Mozartovih Sonat.

13. julija sta nastopili mezosopranistka **Bernarda Fink** in harfistka **Mojca Zlobko**.

26. avgusta so v palači Sponza podelili Orlanda, nagradi HRT za najboljše dramske in glasbene dosežke. Laureata jubilejne, že tridesete podelitve te nagrade, sta bila igralec **Goran Grgić** in Dubravka Tomšič Srebotnjak. Zanj je bil to že drugi Orlanda.

ZLATI LEV V UMAGU

- Julija je **Damir Zlatar Frey** na tromeji Italije, Slovenije in Hrvaške domači publiko, gostom, turistom in ljubiteljem gledališča že šesto leto zapored ponudil avtorsko selekcijo na Mednarodnem festivalu komornega gledališča Zlati lev. Slovenijo so zastopali Drama SNG iz Maribora s predstavo *Debeluhi* v krilcih **Nickyja Silvera**, ki jo je režiral **Samo M. Strelec**, *Handkov Kaspar* v izvedbi Slovenskega mladinskega gledališča v režiji **Jake Ivanca** ter Brechtova *Malomeščanska svadba* v režiji **Vita Tauffera** v produkciji Prešernovega gledališča iz Kranja. Na programu je bila tudi slovensko-hrvaška inačica Čudežnih zgodb vajenca *Hlapiča* v režiji in izvedbi **Robert Waltra** iz Ljubljanskega Mini teatra ter predstava *Dan umora o Hamletu* iste skupine v režiji **Ivice Buljana**; v njej Waltra igra Klavdija.

Tri enakovredne nagrade žirije (**Manca Košir**, **Rujana Jeger** in **Marko Sosič**) so prejele predstave *Desdemona* HNK iz Osijeka v režiji **Renea Mavrina**, *Dan umora o Hamletu* in *Debeluhi* v krilcih. Slednja je dobila tudi nagrado gledalcev.

FESTIVAL PLESA IN NEVERBALNEGA GLEDALIŠČA

- V Svetvinčenatu so konec julija nastopili tudi gosti iz Slovenije, in sicer **En Knap - Iztok Kovač** in **Woferl** osebno in **Gregor Luštek**.

MOTOVUNSKI FILMSKI FESTIVAL

- Na mednarodnem festivalu si je publika ogledala tudi celovečerni film režiserja **Janeza Burgerja** *Ruševine* iz leta 2003.

ŠPANCIR FEST V VARAŽDINU

- Od 26. avgusta do 4. septembra so se na varaždinskih ulicah predstavljali slikarji,

gledališčniki, glasbeniki... Iz Slovenije so se predstavili **Rok Weber Trio**, **Sonja Lovrenčič & ses amis**, **Mojca Kosi Trio**, Gledališče Unikat s predstavama *Jaka in sraka* in *Gremo na vlak*, Kulturno društvo *Priden Možic* s predstavama *Taxi* in *Sprajt*, ansambel *Quartet tulipan*, *Šaltimbanko* s predstavama *Čarobna pot* in *Walkaround*, *Lutkarsko gledališče Fru-Fru* s predstavo *Trije pujski*, ansambla *Kontrabant* in *TerraFolk* ter *Folkkoma* skupina *Bolnišnice Ptuj*.

35. VARAŽDINSKI BAROČNI VEČERI

- Na več lokacijah, od 17. septembra do 9. oktobra

TEČAJI IN DELAVNICE V GROŽNJANU

- Od 1. do 10. julija je potekal tečaj violine za otroke in njihove učitelje pod vodstvom gosta iz Slovenije **Armina Sešeka**. Od 25. avgusta do 1. septembra je gostoval *Zagrebski igralski studio*, ki sta ga vodila **Andrej** in **Janez Vajevc**. Od 29. avgusta do 2. septembra so bili organizirani mojstrski tečaji trobente in trombona - *Brass Akademija* pod vodstvom **Stanka Arnolda**, trobenta in **Branimirja Slokarja**, trombon.

PRESENEČENJE V SALONU OČIČ

- Bolezen je botrovala nastanku ad-hoc slovensko-hrvaškega tria, ki je 9. junija muziciral na zadnjem hišnem koncertu v Salonu Očič. Morali so nastopiti člani Slovenskega kvinteta trobil, ki pa so zaradi bolezni v ansamblu gostovanje v zadnjem trenutku odpovedali. Nepozaben koncert so nato priredili organistka **Ljerka Očič**, trobentač **Stanko Arnold** in njegov študent z ljubljanske akademije **Jure Gradišnik**. Na programu so bila dela *Stradelle*, *Couperina*, *Franceschinija*, *Zipolija*, *Loeil-*

leta, *Manfredinija*, hrvaških anonimusov, *Telemanna* in *Vivaldija*. Glasba najlepših not, od mojstra do mojstra ...

SLADKE SANJE

- Julija je pri Frankturi iz *Zaprešiča* izšel roman *Sladke sanje* **Mihe Mazzinija**, v pre-

vodu **Jagne Pogačnik**. Mazzinijevo zgodbo o odrasčanju so prvi spoznali gledalci, ki so si ogledali istoimenski film, šele pozneje je na osnovi filmskega scenarija nastal roman.

Avtorju je davni in napačno razumljen naslov gramofonske plošče pomagal, da svojega junaka vrne trideset let v preteklost. Največa nesreča dvanajstletnega *Egona* je, da nima gramofona. Navkljub "sladkemu" naslovu, Mazzinijev roman pušča malce grenak okus. K hitremu tempu obsežnega romana prispevajo številna kratka poglavja, dinamični dialog in hitra menjava prizorov.

MEDVEŠKOVE RAZSTAVE

- Slikar **Damir Medvešek** je 6. julija z razstavo svojih del v mali galeriji EE v novozagrebški četrti *Utrine* umetnost pripeljal med Zagrebčane, ki živijo preko *Save*. Razstavo je odprl znan obraz iz HRT-a **Branko Uvodić**. V delih je opazna slikarjeva obsedenost z

magnetično močjo ženske. Slikarski rokopis je čist in razpoznaven. Konec julija je Medvešek razstavljal tudi v galeriji Art Center v Pazinu. Razstavo

je postavil zgodovinar umetnosti **Mario Baldini**, ki je tudi napisal spremno besedilo v programski knjižici Ikonografija metamorfoze. Po njegovih je umetnik kot znanstvenik, le da svoje znanje izkaže z globalnimi lirskimi elaboracijami. 20. avgusta se je Medvešek predstavil v galeriji Kunkera v Novolji. Ob razstavi z naslovom Soočenje slik in grafike je izšla kataloška knjižica z besedili **Ljerke Šimunič**, **Branislava Glumca** in **Josipa Škunca**.

KROG/CIRCLE DENISA KRAŠKOVIČA

- Krog je predvsem razširjena točka, ki simbolizira popolnost. Okroglost celega univerzuma in človekove glave je simbol popolnosti. **Denis Kraškovič** je navdahnjen s prakrogom iz psihologije gledanja junija pripravil eksperimentalno razstavo v galeriji Prica v Samoboru. Razstavo je sestavljalo okoli dvesto otroških risb z motivom kroga, ki so se skupaj s projekcijo animiranega filma Denisa Kraškoviča zlele v očarljivo celoto. Risbe otrok iz vrtcev **Izvor in Grigor Vitez** so bile prikazane v negativu: črna podloga in bela linija. Z računalniško animacijo so se podobe plesa, igre, smeha in čarobnosti izmenjavale hitro in v tempu uverture G. Rossinija, kar daje filmu poudarjeno dinamičnost.

Polona Jurinič

JANEZ VAJKARD VALVAZOR - ISTRA IN HRVAŠKA

V Ljubljani je bil aprila v organizaciji Slovenske matice znanstveni simpozij o **Janezu Vajkardu Valvazorju** (1641-1693). Po poreklu je bil iz Bergama v severni Italiji, deloval pa je na Krajnskem, kot zgodovinar, geograf, kartograf, tiskar in založnik. Udeleženci simpozija so prikazali življenje in delo tega znamenitega Slovenca, avtorja številnih del, med katerimi je najpomembnejše *Slava Vojvodine Krajnske*, ki jo je napisal v nemškem jeziku in natisnil v Augsburgu.

Hrvaško obdobje njegovega življenja in pomembnost njegovega dela za Istro in Hrvaško je predstavil **Josip Bratulič**.

Janez V. Valvazor je bil kot krajnski plemič in vojak v Senju (1640 - 1641), ko je bil tam kapetan in vojni poveljnik **Nikola Zrinski**, hrvaški ban. Tedaj je spoznal in med svoje sodelavce sprejel **Pavla Rittera Vitezovića** (1666 - 1667). Ozemlje in vpliv nekdanje Krajnske sta bila veliko širša od današnje Slovenije, zato je Valvazor v svojih delih opisoval tudi kraje, ki danes ne pripadajo Sloveniji, a so zanje morali skrbeti Krajnski staleži. Ta skrb se je najprej našala na vojsko na meji s Turčijo in na potrebe vojakov po hrani in oborožitvi. Posebna pozornost je bila posvečena Senju in Reki. Valvazor je opisal obe mesti in tudi Zagreb. Posebno ga je zanimala bitka pri Sisku (1593), ki jo je tudi prikazal na velikem bakrorezu. To bitko je imenoval tudi "*Slava Vojvodine Krajnske*", saj so v njej sodelovali tudi krajnski vojaki in poveljniki.

Istra, pravzaprav Pazinska kneževina, je bila v nasledstveni pravici Habsburžanov, prav

tako kot Krajnska. Krajnski staleži so imeli v Istri pomemben vpliv že od 15. stoletja. Številni krajnski fevdalci so upravljali s Pazinsko kneževino. V lasti so jo imeli tudi grofi Auerpergi. V Lupoglavu so bili grofi Herbersteini. Nekatere plemiške družine iz Istre so bile tako kot Valvazor po poreklu iz Bergama, med njimi npr. družina Mosconi iz Pazina. **Aleksij Moscon** je imel dva sina, Ivana in Christofora. Ivan je v Pazinu ustanovil znamenito sirotišnico, Christofer, panonski kapetan, pa je živel razkošno in je leta 1555 nekatera mesta (Pićan, Tinjan, Žminj) založil pri Ivanu Krsniku Valvazorju. Zato tudi tolikšen interes Janeza V. Valvazorja za Istro.

Valvazor je obšel vsa mesta Pazinske kneževine in Kastavske gospoščine. Risal je cerkve, samostane in znamenitosti iz teh delov Istre ter jih vrezoval

na bakrene plošče. Podrobno je opisoval narodne običaje. Njegovo pozornost so posebej pritegnile zgodbe o štrigunih in vampirjih. Tako je na nek način daljni začetnik morlakizma. Valvazor je v Istri videl veliko vinogradov in oljčnih nasadov, navduševal se je nad maroni in gozdovi kostanja, hvalil je istarsko rdeče vino.

Po prvem izidu *Slave* leta 1689 je delni ponatis izšel v Novem mestu leta 1877, v drugi polovici 20. stoletja pa tudi ponatis celotne prve izdaje. Na Hrvaškem so izšli samo odlomki iz njegove knjige, in sicer o Reki, Senju in Istri. V prevodu Zvonimira

Sušiča jih je objavil časopis Donati leta 1970.

Valvazor je precenil svoje finančne možnosti, ko je izdajal delo v petnajstih knjigah, v štirih velikih zveskih. Moral je prodati zbirko grafik in ogromno knjižnico. Pavao Ritter Vitezović je uspel nagovoriti zagrebškega nadškofa, da odkupi ta ogromen zaklad, kar je bila enkratna naložba za Zagrebško Metropolitano (danes Nadškofijska knjižnica). Tam še dandanes hranijo bogato Valvazorjevo zbirko.

Polona Jurinič

35. VARAŽDINSKI BAROČNI VEČERI

V gradu Trakoščan so se 17. septembra svečano začeli jubilejni 35. Varaždinski baročni večeri. Orkester Hrvaške vojske je pod

taktirko **Tomislava Fačinija** izvedel Haendelovo skladbo za kraljevski ognjemet; med izvedbo je nebo nad gradom razsvetlil pravi ognjemet. Potem se je orkester preselil na jezero in izvedel Haendelovo skladbo na vodi. Slovesnosti nista pokvarila ne hladno vreme ne dež.

Varaždinski baročni večeri so trajali do 9. oktobra, izvedenih pa je bilo 33 koncertov v Varaždinu in okolici. Tradicionalno so nastopili tudi umetniki iz Slovenije. 18. septembra se je v Prelogu v župni cerkvi sv. Jakoba predstavil Trio Exulet, ki ga sestavljajo sopranistka **Norina Radovan**, organistka **Barbara Sevšek** in tro-

bentač **Tibor Kerekeš**. Na sporedu so bila dela Purcella, Scarlatija, Haendela in Bacha. Ansambel je nastopil tudi 20. septembra v Koprivnici v župni cerkvi sv. Nikole. 23. septembra se je v Varaždinu odvijala celodnevna proslava ob 35. obletnici Varaždinskih baročnih večerov. Zvečer je bil v Varaždinski katedrali koncert duhovne glasbe Antonia Vivaldija (1678 - 1741), ki so ga izvedli Slovenska filharmonija, Slovenski komorni zbor in solisti **Philippa Hyde**, **Martina Gojčeta Silić** in **Ivo Gamulin**. Dirigiral je maestro

Vladimir Kranjčević, ravnatelj VBV. Koncert so ponovili 22. septembra v Križevcih v Grško-katoliški katedrali in 24. septembra v Požegi, v katedrali Sv. Tereze Avilske ob 8. obletnici ustanovitve Požeške škofije.

8. oktobra so v Varaždinski katedrali nastopali Slovenski komorni orkester, Slovenski komorni zbor in solisti **Mateja Arnež Volčanšek**, sopran, **Matjaž Stopinšek**, tenor in **Janko Volčanšek**, bas pod vodstvom maestra **Mirka Cudermana**. Na sporedu so bila dela naslednikov

Johanna Sebastiana Bacha: Wilhelma Friedemana, Carla Philippa Emanuela, Johanna Christoph Friedricha, Johanna Christiana in Wilhemma Friedricha Ernsta. Prav ustvarjalcem tega koncerta je pripadla nagrada Jurica Murai, ki so jo - ob nagradi Kantor in nagradi Ivan Lukačić - podelili ob koncu Varaždinskih baročnih večerov, 9. oktobra. Nagrada Jurica Murai je namenjena izjemnim umetniškim stvaritvam, žirija pa je poleg visoke umetniške ravni interpretacije upoštevala tudi lanski koncert, na katerem so Slovenski komorni orkester, Slovenski komorni zbor in solisti pod vodstvom dr. Mirka Cudermana izvedli do takrat pri nas neznan opus prednikov Johanna Sebastiana Bacha.

Polona Jurinić

SLOVENCİ NA RAZSTAVI MEDALJ V ARHEOLOŠKEM MUZEJU V ZAGREBU

Zagrebski Slovenec dr. Ivan Mirnik, ki smo ga v zadnji številki Novega odmeva spoznali kot priznanega arheologa, numizmatičarja in znanstvenika, se je z razstavo medalj v Arheološkem muzeju v Zagrebu predstavil tudi kot velik poznavalec medaljarstva. Na razstavi so na ogled medalje iz zbirke **Berislava Kopača**. Pri izboru eksponatov iz velike Kopačeve zbirke so sodelovali **Andrej Rozina** in **Andrej Šemrov** iz Ljubljane ter **Vladimira Štoviček** iz Leskovca pri Krškem. V Kopačevi zbirki je največ medalj **Želimira Janeša**, sledi pa mu slovenski medaljer **Vladimir Štoviček**. V obširnem razstavnem katalogu, ki ga je napisal dr. **Ivan Mirnik**, lahko preberemo zanimive podatke o slovenskih medaljerjih.

Vladimir Štoviček (1896-1989) je osnovno in obrtno šolo obis-

koval v Ljubljani, leta 1913 pa je odšel v Prago, kjer se je po zasebnem šolanju vpisal na praško akademijo in diplomiral leta 1923. Nekaj časa je živel v Parizu. V Slovenijo se je vrnil leta 1931 in se nastanil v dvorcu Štrajberski Turn pri Leskovcu - kjer je zdaj tudi njegova galerija. Med njegovimi stvaritvami je morša najbolj zanimiva medalja odprta dlan. Na njej vidimo desno Štovičkovo roko, v kateri med palcem in kazalcem drži medaljo znanega slovenskega slikarja **Božidara Jakca**, pri dnu pa je podoba Štovička, ki ustvarja pri oknu svojega ateljeja.

Na razstavi so na ogled medalje še dveh slovenskih avtorjev, in sicer Lojzeta Dolinarja (1893-1970) in Antona Severja (1886-1965). Iz vrst zagrebških likovnih umetnikov slovenskega rodu sta na razstavi zastopana kipar in restavrator **Radoje Hudoklin** s Sljemensko kapelico ter kipar **Stanko Jančič** z medaljo Martina Lutera Kinga. Jančič je tudi soavtor medalje Veriga - medalja za mir, s portreti znanih nobelovcev, dobitnikov nagrade za mir.

Zanimiva je tudi medalja **Antona Babića**, ki jo je posvetil našemu hrvaško-slovenskemu slikarju **Vasiliju Josipu Jordanu**.

Silvin Jerman

BAROČNO SLIKARSTVO V FRANČIŠKANSKI PROVINCI SV. CIRILA IN METODA

Baročno slikarstvo v frančiškanski provinci sv. Cirila in Metoda je šestindvajseta knjiga študij in monografij Inštituta za zgodovino umetnosti. Gre za dopolnjeno izdajo dela **Mirjane Repanić-Braun** iz leta 1999.

Frančiškanski korpus (okoli 400 obdelanih del) predstavlja reprezentativni vzorec umetniške dediščine. Poglavlja v monografiji so razdeljena tipološko in časovno: Štafelajno slikarstvo v 17. stoletju, Štafelajno slikarstvo v 18. stoletju, Slikarstvo okoli leta 1800, Zidno slikarstvo v 17. stoletju in Zidno slikarstvo v 18. stoletju. Posebej je obdelano ustvarjanje tirolskih, štajerskih, dunajskih in bavarskih slikarjev. V uvodu avtorica opiše zgodovino frančiškanskega reda na območju celinske Hrvaške, organizacijo frančiškanske province, meje njenega delovanja in petindvajset samostanov.

Za Slovence je monografija zelo pomembna, saj so v njej predstavljeni številni slovenski baročni slikarji.

S Hansom Georgom Geigerjem (mojster HGG) je naše slikarstvo 17. stoletja doseglo kvaliteten vrh. O mojstru HGG je **Emilijan Cevc** zapisal, da je bil najbrž bolj naklonjen preživeli renesansi kot baročni sproščenosti. Zato se nam zdi, kakor bi bile njegove slike neodvisne od aktualnega slogovnega vrenja. So bolj kiparske kot slikarske, kar si lahko razložimo z umetnikovo rezbarsko nadarjenostjo. Več o mojstru ste lahko prebrali v prejšnji številki Novega odmeva.

Valentin Mezinger (Saint-Avoid, 19.4.1699 - Ljubljana, 12.3.1759) je ustvaril skoraj nepregleden opus s prek 300 deli. Njegov prihod v Ljubljano je zapisan v knjigi obrtnikov iz leta 1727. Veliko je ustvarjal v samostanih nekdanje Hrvaško-kranjske province. V letih 1734-35 je za frančiškansko cerkev Marijinega vnebohoda v Samoboru slikal oltarne pale. Okoli leta 1745 je poslikal oltar sv. Nepomuka v frančiškanski cerkvi sv. Marije v Mariji Gorici. Slike frančiškanskih svetnikov na Trsatu datirajo iz leta 1732. Karlovske oltarne pale so korak dalje v razvoju umetnikovega stika. V Muzeju sakralne umetnosti frančiškanskega samostana se nahajajo slike Sv. Jurja (1743), Apoteoza Sv. Nikole (1743), Apoteoza Sv. Regalata (1743), Sv. Josip z Jezusom (1743). V Jastrebarskem hranijo oltarni pal Marijinega vnebohoda (1735), v virovitiškem samostanu pa slike štirih svetnikov in mučenikov (1761-1764), ki so prispele iz kapele sosednjega dvorca Pejačević leta 1891.

Anton Dovečer iz Ormoža je bil eden od štajerskih slikarjev, ki so svoje delovanje razvejali v severozahodni Hrvaški. Okoli leta 1775 je sodeloval v poslikavi župne cerkve Sv. Martina v Donji Voči. Leta 1778 se je v Vinici poročil z **Barbaro Aspach** in nadaljeval s slikanjem na področju Hrvaškega Zagorja. Leta 1779 je izdelal zidne slike v cerkvi Sv. Marije Magdalene v Ivancu. Leta 1781 je podpisal portret Papeža Klementa XIV., ki se nahaja v samostanu v Varaždinu. V istem samostanu je tudi portret bana Hrvaške, Slavonije in Dalmacije Franciscusa Nadasdya iz leta 1780. V samostanu v Krapini hranijo Brezgrešna Mater Božjo v malem formatu.

Andrej Janez Herrlein (1738-1817) se je v Ljubljano priselil leta 1778 in je do leta 1804 deloval kot gimnazijski učitelj risanja. V Ljubljano je prišel iz Karlovca po posredovanju grofa Auersperga. Za ceh karloških ladjarjev je naslikal in podpisal leta 1788 sliko s prikazom Marije, kraljice svetega rožnega venca, ki se nahaja v Muzeju sakralne umetnosti frančiškanskega samostana v Karlovcu. V isti zbirki je tudi slika s prikazom Porcijunkulskih odpustkov. Herrlein je umrl v Ljubljani leta 1817.

Leopold Layer (Kranj, 20.11.1752 - Kranj, 12.4.1828) se je šolal v delavnici očeta Marka Layerja. Usmerjen je bil k italijanskemu baročnemu slikarstvu. Dve sliki v frančiškanskem samostanu v Karlovcu sta nastali leta 1817. Pripadata zadnjem obdobju Layerjevega ustvarjanja. To sta sliki Žalostna Mati Božja in Brezgrešna Mati Božja.

Franc Jelovšek (Mengeš, 4.10.1700 - Ljubljana, 31.5.1764) je eden najpomembnejših predstavnikov iluzionističnega slikarstva ljubljanskega umetniškega kroga. Iluzionistični oltar s prikazom Marijinega vnebohoda s svetniki (1752) na oltarju v frančiškanski cerkvi v Samoboru sodi v zadnje obdobje Jelovškovega delovanja. 100 forintov, kolikor je stalo slikanje Jelovškovega oltarja, je priskrbel kranjski kapetan **Anton Josip Auersperg**, gospodar samoborskega gradu.

“Baročna stoletja” so bila obdobje svobodnega protoka umetnikov, ki so jim meje med seboj povezanih provinc in meje Habsburške monarhije ponujale široko območje dejavnosti. Med znanimi slikarji - Tirolci, Štajerci, Madžari, Bavarci in Italijani - pravzaprav ni “domačih” imen. Zato slikarstvo 17. in 18. stoletja v severni Hrvaški ne sodi v kategorijo “nacionalna umetnost”.
Polona Jurinić

MEDITERANSKE IGRE

Konec junija so potekale 15. Mediteranske igre v španski Almerii. Na igrah je nastopilo tudi več kot sto športnikov iz Slovenije in Hrvaške. Bili so zelo uspešni, posebej slovenski, ki so prejeli 35 medalj. Hrvati so jih osvojili 26. Med Slovenci so se z zlatimi kolajnami najbolj izkazali plavalci **Anja Klinar**, **Peter Mankoč**, **Blaž Medvešek**, **Emil Tahirovič** in štafeta 4x100 mešano. Kar dve zlati medalji je osvojil šprinter **Matic Osovnikar**. Zlati so še bili **Mitja Petkovšek** v gimnastiki, jadralec **Vasilij Žbogar** in atletinja **Alenka Bikar**.

Med Hrvati se je najbolj izkazal kajakaš **Stjepan Janić** z dvema zlatima medaljama. Zlati so bili še veslačica **Mirna Rajle Brođanac**, metlačica **Edis Elkasević** in **Tamara Boroš** v namiznem tenisu.

KOŠARKA

Od 17. do 25. septembra je potekalo evropsko košarkarsko prvenstvo v Srbiji in Črni Gori. V predtekmovanju so hrvaški in slovenski košarkarji v Podgorici in Beogradu zelo uspešno nastopali in se tako uvrstili v četrtfinale.

Vsi so pričakovali, da se bodo uvrstili v polfinale, vendar jim to ni uspelo. Tako so se morali zadovoljiti s tekmo za peto mesto in uvrstitev na svetovno prvenstvo. Tekmo so bolje začeli Hrvati, ki so povedli z desetimi koši razlike. V nadaljevanju so se Slovenci zbrali in so prevzeli vodstvo. Do konca ga niso izpustili in so zmagali z 89 : 80. Tako so slovenski košarkarji prišli do največjega uspeha v slovenski košarkarski zgodovini.

ROKOMET

V Kostreni je potekal turnir za rokometiške Croatia kup. Drugi dan turnirja sta tekmo odigrali reprezentanci Hrvaške in Slovenije. Hrvatice so celo tekmo vodile za nekaj golov in so na koncu zmagale s 30 : 27. Domačinke so tudi osvojile ta turnir.

Rok Jurinić

HRANA IN SNOVI, KI VARUJEJO PRED RAKOM

a) Antioksidanti

- vitamin C
- vitamin E
- beta karoten
- selen
- cink
- polifenoli

b) Kalcij

Pri pomanjkanju kalcija je nevarnost, da se bo razvil rak na debelem črevesu in danki, trikrat večja. Nasprotno pa so poskusi dokazali, da se, če tri mesece zapored vsak dan zaužijemo 1250 mg kalcija, celice tumorja v debelem črevesu počasneje množijo. Zato moramo vsekakor jesti mlečne izdelke iz posnetega mleka, še zlasti, ker v njih ni nasičenih maščobnih kislin.

c) Vlaknine

Vemo, da pomanjkanje vlaknin spodbuja nastanek pljučnega raka in raka na materničnem vratu, še zlasti pa na debelem črevesu in danki. Najučinkovitejša zaščita so netopljive vlaknine (celuloza, hemiceluloza).

Vlaknine varujejo stene debelega črevesa in danke, ker skrajšujejo čas stika med potencialnimi rakotvornimi snovmi (žolčnimi kislinami) in črevesno sluznico.

d) Nenasičene maščobe

Sojino, koruzno, olivno in sončnično olje (če ne oksidirajo) naj bi nas varovala pred rakom.

e) Zelenjava

Odkrili so, da nekatere vrste zelenjave vsebujejo snovi, ki preprečijo raka. To so indoli v zelju in brokoliju, ki preprečijo delovanje estrogenov, steroli v kumarah, poliacetileni v peteršilju, ki onemogočijo zgodnje delovanje nekaterih prostaglandinov, kinon v rožmarinu, ki spodbuja delovanje encimov v razstrupljajočih procesih, izoflavoni v mnogih vrstah

zelenjave, ki preprečujejo delovanje nekaterih encimov, ki sodelujejo v kancerogenezi.

Nekaj temeljnih načel, ki jih je smiselno upoštevati:

- Ne pretiravajte s hrano in ne zredite se.

- Pogosteje jejte ribe kot meso in raje se odpovejte mesninam in živilom iz razsola.

- Uživajte manj maščob, zlasti nasičenih.

- Jejte hrano z več vlaknin (sadje, zeleno zelenjavo, stročnice, žita s celim zrnjem).

- Pazite, da - zlasti s kuhanjem - ne uničite vitaminov in skušajte v hrani ohraniti hranilne snovi.

- Pijte manj alkohola.

- Pazite, da boste jedli čimbolj uravnoteženo in raznovrstno hrano.

Tudi če pri vas odkrijejo rakavo obolenje, je, če je rak odkrit pravočasno (s pomočjo rednih pregledov), na preventivni stopnji "nadzorovanega tumorja" mogoče zaustaviti še vse procese. Tudi v takem primeru je torej še vedno smiselno spremeniti prehranske navade. Dobro sestavljena prehrana je lahko učinkovito pomagalo, ki bistveno ublaži spremne pojave morebitne kemoterapije in obsevanja.

Poleg prehranskih navetov je smiselno upoštevati tudi splošna navodila te metode. Rak ni vselej usoden in nekatere oblike te bolezni lahko celo sorazmerno zlahka preprečite.

1. Ne kadite. Ne zastrupljajte s svojim dimom drugih.

2. Ne sončite se predolgo (nevarnost kožnega raka).

3. Natanko se držite navodil za varnost pri delu, če imate opraviti s kakršnokoli rakotvorno snovjo.

Večina oblik raka je ozdravljiva, če bolezen odkrijemo dovolj zgodaj. Če imate kakšne trdovratne težave, se posvetujte z zdravnikom. Po knjigi MONTIGNACOVA METODA - JEM, TOREJ HUJŠAM, avtorja Michela Montignaca povzela

Cvetka Matko

NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI

Jedi iz krompirja, fižola in druge zelenjave so zelo priljubljene. Ne le kot priloga, ampak tudi kot glavna jed, s katero lahko postrežemo še tako razvajenim jedcem. Tudi na praznično mizo sodijo rulade z zelenjavo, zelenjavni zvitki, zelenjavne zloženske, zelene omake.

Zelena omaka iz rukole

Priprava je enostavna: 50 g rukole zmiksamo s šopkom drobnjaka, dodamo 4 žlice oljčnega olja, 2 žlici vode, sol in poper.

Mesna rulada s špinačo ali blitvo

Potrebujemo: 2 večja piščančja fileja, 20 dkg špinače (lahko zamrznjene) ali blitve, 1 večji kuhan krompir, 1 rumenjak, 10 dkg šunke narezane na kocke, 20 g masla ali margarine, malo oljčnega olja, 1 dcl belega vina, sol, poper, za okras nekaj listkov rdeče ali zelene bazilike.

Priprava: Z dolgim nožem naredimo v sredini vsakega fileja po vsej dolžini zarezo, da dobimo žep za nadev. Špinačo samo minuto blanširamo v slani vodi, če vzamemo blitvo, jo kuhamo okrog 5 minut. Kuhano špinačo ali blitvo odcedimo in sesekljamo ter v skledi pomešamo s pretlačenim krompirjem, rumenjacom in na kocke narezano šunko. Po okusu solimo in popramo. Z nadevom napolnimo fileje, odprtino spnemo z zobotrebcom.

Nadevane fileje damo v namazan pekač, dodamo vino in polijemo z oljčnim oljem, pokrijemo s folijo in pečemo v pečici okrog pol ure na 200 o C. Pustimo počivat 10 minut, nato rulado narežemo, pokapljamo s sokom od pečenja, ki mu lahko po okusu dodamo sol. Okrasimo z baziliko in postrežemo s prilogo. Imenitno tekne s krompir-

jem s korenčkom.

Sočni krompir s korenčkom

Potrebujemo: 1 kg krompirja, 30 dkg korenčka, 3 dcl mleka, 200 ml smetane za kuhanje, 10 dkg naribanega sira (gauda ali podobno), sol, poper, bazilika, margarina in sesekljan peteršilj.

Priprava: Očiščen in olupljen krompir in korenček narežemo na rezine, dodamo sol, poper, dobro premešamo in na namazan pekač zložimo kakor opeko na strehi. V skodelici zvrkljamo smetano, sir, mleko in sesekljan peteršilj, prelijemo po korenčku in krompirju in pečemo 45 minut na 180 o C. Pečeno zloženko okrasimo z baziliko in takoj postrežemo kot prilogo ali samostojno jed.

Jajca s fižolom in zelenjavo

Potrebujemo: 1/2 kg kuhanega belega fižola, 15 dkg mesnate slanine, 1/2 kg paradižnika, 4 velike paprike, 1 veliko čebulo, 2 stroka česna, majhno žličko pekoče paprike, veliko sesekljane peteršilja, 5 žlic oljčnega olja, sol in jajca.

Priprava: V kozico damo olje in na kocke narezano slanino, prepražimo in dodamo narezano čebulo, premešamo in dodamo na kocke narezano svežo papriko, olupljen paradižnik in strt česen, vse malo dušimo in dodamo fižol, sesekljan peteršilj, pekočo papriko, premešamo in če je potrebno, posolimo. Vse stresemo v majhno pogreto in namazano posodo, na vrh zmesi pa razbijemo jajca na oko. Jed pečemo v pečici na 220 o C tako dolgo, da so jajca pečena (približno 5 minut). Ponudimo z domačim kruhom in sezonsko solato.

Slastni primorski grizljaj brez pečice

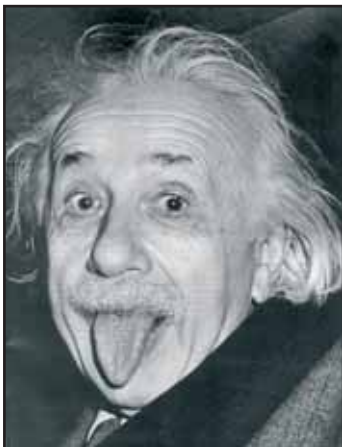
Potrebujemo 1 melono in tanke rezine kraškega pršuta. Dobro ohlajeno melono očistimo, olupimo in narežemo na kocke. Pršut narežemo na širše trakove. Vsako kocko melone ovijemo v rezino pršuta in nabodemo na zobotrebec ali kovinsko nabodalo. Grizljaji ne bodo teknili brez kozarca merlota ali refoška.

Ivanka Nikčević

ZNANSTVENE METODE V KUHINJI IN TUDI SICER

Že Einstein je dejal, da je vse relativno, pri tem pa je menda mislil na čas. Kar je nekomu trenutek, je drugemu vse življenje. Seveda je on to povedal mnogo bolj komplirano, vse skupaj je podkrepil s formulami in drugimi nerazumljivimi znaki, kljub temu pa pogosto pomislim na njegovo teorijo in to me pomirja, kar bi priporočila tudi drugim sotrpim.

Na primer, ko čakam v čakalnici v zdravstvenem domu in je pred menoj 17 še bolj ali pa prav tako bolnih in živčnih ljudi, ki gledajo v prazno ali pa se kregajo, kdo je prej prišel, pomislim na Einsteina in na njegovo relativnost časa. Pomislim namreč, da če bi ta

isti čas, ki ga preživim v tej čakalnici, preživela pri kavici z dobro ekipo za ogovarjanje, petje ali podobno, bi ta čas minil, kot bi mignil. Tako pa se vse skupaj vleče in razpotege. ...

Tudi Murphyjev zakon mi pomaga v navadnem življenju. Ugotovil je, da se vedno hitreje premika druga vrsta. Saj veste, prideš v banko, na pošto, na občino.... in vedno se postaviš v vrsto, ki je počasnejša. Takrat pomislim: aha, saj ta Murphyjev zakon resnično deluje. In ko grem naslednjič zopet v neko takšno vrsto, se že vnaprej pripra-

vim misleč: Me prav zanima, če bo danes Murphyjev zakon deloval. Če deluje, sem zadovoljna, ker se je zgodilo tisto, kar sem pričakovala, če pa ne deluje, sem zadovoljna še bolj, saj sem hitro opravila tisto, kar sem se namenila.

Ali pa Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni (ste videli, da poznam njegovo celotno ime!). Tudi njegov način dela mi je pomagal. To sem videla v nanizanki. Sikstinsko kapelo je namreč začel oslikavati po modi in merilih takratnega časa, s čimer pa ni bil nikakor zadovoljen. V krčmi, kamor je rad zahajal, je videl, da je krčmar razbil sod vina, ki ni bilo dobro, rekoč: Če nekaj ni dobro, ne obnavljaj in ne popravljalj, vrzi proč in začni znova.

Michelangelo je nato vso svojo dotedanjo malarijo uničil in tako je nastalo njegovo znamenito delo. Jaz sem njegov nauk, oziroma nauk tistega anonimnega krčmarja uporabila pri kuhanju ajvarja. Sicer vedno skuham samo nekaj kozarčkov, takrat pa sem pripravila kar štirideset kozarcev zanič ajvarja. In kot zanalasč so vsi v hiši hoteli jesti ajvar. Mojega niso hoteli, ker je bil zanič, meni pa moji geni niso dovolili, da ga kupim, ko pa ga imamo doma štirideset kozarcev. No, po Michelangelovi metodi sem se ajvarja rešila, skuhalo pet kozarcev novega in to je bil moj največji kulinarični uspeh.

Še bi lahko opisovala, kako sem vpletla znanost v svoje vsakdanje življenje in kuhinjo, ampak moram nehati pisati, ker se mi v kuhinji nekaj smodi, za kar pa še nisem našla znanstvene rešitve.

Irena Hribar-Buzdovačič

PREGOVORI SO ZAKLAD ČLOVEŠKE MODROSTI

Kdor se z volkom družijo, mora tudi z njim tuliti.

Da bo volk sit in koza cela.

Kdor nič nima, se ne boji tatu.

Kdor s tujim denarjem hišo zida, kamenje na svoj grob nosi.

Lahko dobljeno, skoro zapravljeno.

Kjer si pustil svojo moč, tam išči si pomoč.

Kjer bogastvo hira, prijateljstvo umira.

Denar železna vrata prebija.

Kdor hoče biti bogat, se mora naučiti štediti.

Dober nasvet je zlata vreden.

Ljubo doma, kdor ga ima.

Izbrala Cvetka Matko

URA

Ta večna ura,
skozi življenje nas gura,
tik, tak ...

Spremlja nas vsak dan,
naj bo noč al' pa dan,
tik, tak ...

Vsaka minuta je dragocena,
žal če je izgubljena,
tik, tak ...

Ura je življenska sila,

ni nam vedno mila,
tik, tak ...
Večkrat še nam se spi,
ali ura brez srca nas budi,
tik, tak ...
A prišel bo tisti čas,
ko noče več zbuditi nas,
ta večni, tik, tak ...
dal nam bo zadnji znak,
za večni mir.

Klara Žel

Novi odmev izdaja Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom iz Zagreba s pomočjo Ureda za nacionalne manjine Republike Hrvatske in Ministrstva za kulturo Republike Slovenije. Za izdajatelja: Darko Šonc. Uredništvo: Miroslava Maria Bahun, Silvin Jerman, Polona Jurinič, Ivica Kunej, Cvetka Matko, Franc Strašek, Darko Šonc. Pregled, priprava in oprema besedil: Ilinka Todorovski. Oblikovanje in prelom: Ljudevit Gaj. Tisk: FS d.o.o., Hrvatske bratske zajednice b.b., Zagreb. Izhaja občasno v slovenskem in hrvaškem jeziku. Naklada: 750 izvodov., Naslov uredništva: Kulturno-prosvetno društvo Slovenski dom, Masarykova 13/I, 10000 Zagreb; slovenski-dom@zg.t-com.hr, <http://slovinci.hr>